

Správa

o postavení a právach
príslušníkov národnostných
menšín za rok 2013

Obsah

Úvod.....	3
I. Časť – Vnútroštátne a medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín.....	5
1.1. Vnútroštátne záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín	5
1.1.1 Právne predpisy Slovenskej republiky	5
1.1.2 Strategické a koncepcné dokumenty	7
1.2. Medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín	8
1.2.1 Medzinárodné zmluvy	8
1.2.1.1 Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín	8
1.2.1.2 Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov	9
1.2.2 Medzinárodné mechanizmy kontroly dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín	10
1.2.2.1 Univerzálne periodické hodnotenie Rady OSN pre ľudské práva	10
1.2.2.2 Európska komisia proti rasizmu a intolerancii (ECRI)	10
1.2.2.3 Zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre záležitosti menšín	10
1.2.2.4 Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru	11
II. Časť – Participácia príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných...	13
2.1 Splnomocnenec vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny.....	13
2.2 Rada vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť.....	14
2.3 Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť	14
2.4 Participácia príslušníkov národnostných menšín pri riadení vyšších územných celkov	18
III. Časť – Podpora zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt príslušníkov národnostných menšín	19
3.1 Podpora poskytovaná v rámci siete osvetových zariadení a knižníc.....	19
3.2 Zabezpečenie činnosti profesionálnych národnostných divadiel a umeleckých súborov	20

3.3 Zabezpečenie televízneho a rozhlasového vysielania pre národnostné menšiny	21
3.4 Zabezpečenie a rozvoj múzeí národnostných menšín	21
3.5 Vydávanie periodických a neperiodických publikácií národnostných menšín	24
3.6 Podpora kultúry príslušníkov národnostných menšín prostredníctvom dotačného programu Kultúra národnostných menšín 2013	24
IV. Časť – Výchova a vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín	31
4.1 Možnosti vzdelávania v jazykoch národnostných menšín.....	31
4.2 Možnosti ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov v jazykoch národnostných menšín	37
4.3 Neformálne vzdelávanie	43
4.4 Špecifiká výchovy a vzdelávania detí príslušníkov národnostných menšín v školách a školských zariadeniach	45
4.5 Podpora skvalitnenia výučby slovenského jazyka pre príslušníkov národnostných menšín.....	47
4.6 Vybavenosť škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom národnostných menšín alebo s vyučovaním jazyka národnostných menšín.....	48
V. Časť – Používanie jazykov národnostných menšín.....	51
Aplikačná prax zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov.....	52
Záver.....	56
Zoznam príloh	57
Prílohy	58

Úvod

Slovenská republika sa hlási k ideám interkultúrneho a interetnického dialógu a budovania porozumenia medzi majoritnou spoločnosťou a príslušníkmi rôznych národnostných a etnických skupín obyvateľstva. Proces budovania multikultúrnej spoločnosti založenej na týchto ideách je komplexný, dlhodobý a vyžaduje prierezový prístup. Jednou z kľúčových oblastí v tomto kontexte je oblasť zachovania, rozvoja a podpory práv príslušníkov národnostných menšín a realizácia systémových opatrení na zlepšenie postavenia príslušníkov národnostných menšín, ktorá je v pôsobnosti splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny (ďalej len „splnomocnenec vlády“) ako poradného orgánu vlády Slovenskej republiky. K jeho hlavným úlohám patrí monitorovanie, analyzovanie a vyhodnocovanie dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy a inými príslušnými subjektmi, v rámci ktorej každoročne predkladá vláde Slovenskej republiky Správu o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín (ďalej len „správa“).

V roku 2013 Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny (ďalej len „úrad splnomocnenca“) vypracoval prvú správu, a to za obdobie roku 2012. Táto správa bola prerokovaná a schválená Výborom pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ďalej len „VNMEŠ“), dňa 27. septembra 2013 uznesením č. 26. Vláda Slovenskej republiky schválila správu uznesením č. 605 zo 16. októbra 2013.

Prvá správa splnomocnenca o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín poskytovala ucelený obraz o postavení príslušníkov národnostných menšín v spoločenskom, hospodárskom a politickom kontexte v Slovenskej republike, ako aj o dodržiavaní práv príslušníkov národnostných menšín garantovaných Ústavou Slovenskej republiky, medzinárodnými dohovormi a vnútroštátnymi právnymi predpismi. Správa bola vypracovaná na základe dostupných dát a informácií zhromaždených úradom splnomocnenca.

Vzhľadom na skutočnosť, že išlo o prvú takúto správu v celoslovenskom kontexte, podrobne bola spracovaná predovšetkým časť spoločensko-hospodárskeho postavenia národnostných menšín, pričom boli využité najmä dáta Štatistického úradu Slovenskej republiky, primárne údaje zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011. Rovnako podrobne boli spracované aj ďalšie časti týkajúce sa participácie príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných, kultúry národnostných menšín, používania jazykov národnostných menšín, ako aj výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín.

Predkladaná Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2013 je vypracovaná v obdobnej štruktúre ako predchádzajúca, pričom sa sústreďuje najmä na aktualizáciu údajov, informácií a hodnotení a upriamuje pozornosť na tie oblasti, v ktorých nastal oproti minulému roku posun. V opodstatnených prípadoch, keď si to daný kontext vyžaduje, sa obsah tejto správy týka aj obdobia pred a po roku 2013.

Správa pozostáva z piatich častí. Prvá časť sa venuje vnútroštátnym a medzinárodným záväzkom Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín, mapuje priebeh monitorovacích procesov kontrolných mechanizmov k jednotlivým záväzkom a poskytuje sumár najzásadnejších legislatívnych zmien v tejto oblasti za rok 2013.

Časť Participácia príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných sa zaoberá aktuálnym vývojom v tejto oblasti predovšetkým vo svetle zmien týkajúcich sa jednotlivých participatívnych mechanizmov a výsledkov ich práce v sledovanom období.

Tretia časť poskytuje informácie o podpore zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt príslušníkov národnostných menšín, pričom osobitná pozornosť je venovaná procesu tvorby nových transparentných pravidiel alokácie finančných prostriedkov v rámci dotačného programu Kultúra národnostných menšín.

Časť týkajúca sa výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín prináša komplexný a podrobný obraz všetkých aspektov týkajúcich sa výchovy a vzdelávania tejto cieľovej skupiny a v porovnaní s predchádzajúcou správou sa téme venuje podrobnejšie a konkrétnejšie.

Obsah poslednej časti Používanie jazykov národnostných menšín sa koncentruje najmä na aplikačnú prax, keďže v sledovanom období nedošlo k zmenám legislatívy.

Záver sumarizuje najdôležitejšie zistenia správy spolu s dôrazom na významnejšie zmeny v oblasti postavenia a dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín za rok 2013. Správa je doplnená časťou Prílohy, ktorá obsahuje doplňujúce údaje k jednotlivým častiam správy.

I. Časť – Vnútroštátne a medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín

1.1 Vnútroštátne záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín

Postavenie, práva a ochranu národnostných menšín a etnických skupín žijúcich v Slovenskej republike upravujú čl. 12, 33 a 34 Ústavy Slovenskej republiky.

Podľa článku 34 Ústavy Slovenskej republiky, občanom tvoriacim v Slovenskej republike národnostné menšiny alebo etnické skupiny sa zaručuje všestranný rozvoj, najmä právo spoločne s inými príslušníkmi menšiny alebo skupiny rozvíjať vlastnú kultúru, právo rozširovať a prijímať informácie v ich materinskom jazyku, združovať sa v národnostných združeniach, zakladať a udržiavať vzdelávacie a kultúrne inštitúcie. Občanom patriacim k národnostným menšinám alebo etnickým skupinám sa za podmienok ustanovených zákonom zaručuje okrem práva na osvojenie si štátneho jazyka aj:

- a) právo na vzdelanie v ich jazyku,
- b) právo používať ich jazyk v úradnom styku,
- c) právo zúčastňovať sa na riešení vecí týkajúcich sa národnostných menšín a etnických skupín.

Na ústavnú úpravu nadväzuje viac ako 30 právnych predpisov Slovenskej republiky¹, ktoré vychádzajú z koncepcie ochrany individuálnych ľudských práv a základných slobôd tak, ako je zakotvená v príslušných medzinárodných zmluvách.

1.1.1 Právne predpisy Slovenskej republiky

V roku 2013 boli viaceré právne predpisy novelizované. Najdôležitejšie zmeny sa odzrkadlili najmä:

- v novele zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov²

S účinnosťou od 1. apríla 2013 sa v súvislosti s dočasnými vyrovnávacími opatreniami upravilo negatívne vymedzenie diskriminácie. Novela rozšírila možnosť prijatia dočasných vyrovnávacích opatrení pre všetky subjekty verejnej správy a aj iným právnickým osobám smerujúcich k odstráneniu znevýhodnení vyplývajúcich z dôvodov rasového alebo etnického pôvodu, príslušnosti k národnostnej menšine alebo etnickej skupine, rodu alebo pohlavia, veku alebo zdravotného postihnutia, ktorých cieľom je zabezpečiť rovnosť príležitostí v praxi.

Návrh novelizovaného textu vychádzal z pôvodne predkladanej novely zákona, ako ho vláda Slovenskej republiky schválila na svojom zasadnutí dňa 24. októbra 2007 (uznesenie č. 916/2007). Ustanovenie je v súlade aj so smernicou³ a súčasne vyhovuje aj odporúčaniam Výboru pre odstránenie diskriminácie žien pri OSN, vyslovených v záverečných zisťeniach k druhej, tretej a štvrtej periodickej správy Slovenskej republiky k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, ktorá bola prerokovaná na 41. zasadnutí výboru v júli 2008.

¹ Pozri napr. Správu o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2012.

² Zákon č. 32/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení zákon č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

³ Smernica Rady č. 2004/113/ES z 13. decembra 2004 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovarom a službám.

- v novele zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov⁴

Zmenou zákona sa okrem iného zvýšil maximálny počet žiakov v triedach základných škôl a stredných škôl; určil sa minimálny počet žiakov v triedach základných a stredných škôl; povolilo sa riaditeľovi školy doplniť počet žiakov vzdelávaných v triede z titulu povolenia štúdia v zahraničí až na maximálny počet žiakov v triede; zrušili sa jazykové certifikáty ako náhrada maturitnej skúšky z cudzieho jazyka; zosúladiť sa ustanovenie zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov oblasti financovania nákladov na učebnice, pracovné zošity a učebné texty s ustanovením § 13 školského zákona; umožnilo sa zriaďovateľovi školy schvaľovať okrem počtu prijímaných žiakov aj počet tried, ako aj každoročne zverejňovať metodiku pridelovania finančných prostriedkov zriaďovateľom škôl v rámci dohodovacieho konania a zriaďovateľom štátnych materských škôl a štátnych školských zariadení.

- v novele zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov⁵

S účinnosťou od 1. januára 2014 sa zmenila súčasná právna úprava používania jazykov v oblasti rozhlasového a televízneho vysielania vo vzťahu k vysielateľom tak, že súčasný rozsah výnimiek z povinného používania štátneho (slovenského) jazyka vo vysielaní sa rozširuje o novú výnimku, ktorá sa bude vzťahovať na vysielateľov vysielajúcich v niektorom z úradných jazykov EÚ (inom ako slovenskom jazyku) alebo vo viacerých z týchto jazykov, ktorí chcú poskytovať svoju programovú službu občanom iného členského štátu EÚ usadeným na území Slovenskej republiky.

V súvislosti s touto zmenou sa ako nová náležitosť žiadosti o licenciu podľa osobitných predpisov⁶ zavádza údaj o navrhovanom jazyku alebo jazykoch, v ktorom/ktorých chce žiadateľ o udelenie licencie vysielateľ. Rada pre vysielanie a retransmisiu bude v prípade takejto žiadosti posudzovať aj to, či na území, ktoré by malo byť týmto vysielaním pokryté, existuje dostatočná ponuka vysielania v slovenskom jazyku. Uvedená skutočnosť sa bude týkať regionálneho a lokálneho vysielania, ktoré je svojim charakterom a zameraním iné ako celoplošné vysielanie a spravidla sa zameriava na informácie o živote miestnej komunity.

- v novele zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov⁷

Novelou zákona sa s účinnosťou od 1. februára 2014 do právneho poriadku Slovenskej republiky transponovala smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní. Cieľom smernice je zabezpečiť právo podozrivých alebo obvinených osôb na tlmočenie a preklad v trestnom konaní, aby sa zaručilo ich právo na

⁴ Zákon č. 464/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

⁵ Zákon č. 373/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

⁶ Zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov a zákon č. 220/2007 Z. z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o digitálnom vysielaní) v znení neskorších predpisov

⁷ Zákon č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

spravodlivý proces. Smernica stanovuje spoločné minimálne pravidlá, ktoré sa majú uplatňovať v oblastiach tlmočenia a prekladu v trestnom konaní v zmysle Európskeho dohovoru o ľudských právach a súvisiacej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, s cieľom posilniť vzájomnú dôveru medzi členskými štátmi.

1.1.2 Strategické a koncepčné dokumenty

VNMES a úrad splnomocnenca sa zapojil do prípravy časti Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike týkajúcej sa práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám (ďalej len „časť stratégie k menšinám“) v súlade s uznesením Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ďalej len „rada vlády“) č. 83 zo 4. septembra 2013 k informácii o procese prípravy Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike (ďalej len „stratégia“), ktorým rada schválila návrh ďalšieho postupu prípravy stratégie a poverila výbory rady vlády spolupracovať pri navrhnutom postupe prípravy návrhu stratégie a uložila členovi rady a splnomocnencovi vlády, resp. osobe poverenej vedúcim Úradu vlády Slovenskej republiky na plnenie úloh splnomocnenca vlády zriaďiť vo svojej pôsobnosti odbornú pracovnú skupinu zloženú pomerne zo zástupcov verejnej správy, mimovládnych organizácií a odborníkov v predmetnej oblasti pre prípravu a finalizáciu zverenej časti stratégie.

VNMES na svojom XI. zasadnutí 12. novembra 2013 uznesením č. 27 zobral na vedomie informáciu o príprave stratégie a odporučil predsedníčke VNMES vytvoriť odbornú pracovnú skupinu v pôsobnosti splnomocnenca vlády na prípravu časti stratégie k menšinám (ďalej len „pracovná skupina“) vychádzajúc z návrhov nominácií členov VNMES.

Na základe uvedeného uznesenia bola pri VNMES 15. novembra 2013 zriadená pracovná skupina na obdobie od decembra 2013 do apríla 2014 na vypracovanie časti stratégie k menšinám. Zloženie a pravidlá práce pracovnej skupiny sú definované v Zásadách činnosti tejto pracovnej skupiny. Zloženie pracovnej skupiny zohľadňuje v zmysle záverov Koordinačnej skupiny pre prípravu stratégie pomerne zastúpenie mimovládnych organizácií, odborníkov v predmetnej oblasti a zástupcov a zástupkýň verejnej správy. Skladá sa zo šiestich zástupkýň a zástupcov národnostných menšín, odborníkov a odborníkov v oblasti práv osôb patriacich k národnostným menšinám a zástupkýň a zástupcov verejnej správy.

V súlade so svojím plánom pripravila pracovná skupina východiskový materiál, ktorý bol predstavený na dvoch workshopoch - 19. februára 2014 v Košiciach a 25. februára 2014 v Bratislave. Na workshopoch sa zúčastnilo spolu viac ako 80 účastníkov a účastníčok z radov členov VNMES, rady vlády, členov koordinačnej skupiny pre prípravu stratégie, zástupcov kultúrnych ustanovizní pôsobiacich v oblasti kultúry národnostných menšín, zástupcov vyšších územných celkov z odborov kultúry a záujemcov o danú problematiku.

Cieľom workshopov bolo otvoriť odbornú diskusiu k aktuálnym otázkam ochrany a podpory práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám a vytvoriť priestor pre tlmočenie pripomienok a odporúčaní k východiskovému materiálu k časti stratégie k menšinám, ktorý pripravila pracovná skupina.

Na workshopoch bola oslovená odborná i laická verejnosť s výzvou na zasielanie pripomienok a návrhov k predloženému textu s termínom do 12. marca 2014. Celkovo bolo doručených 184 pripomienok a návrhov, a to zo strany jednotlivých rezortov, členov VNMES a odborníkov na danú problematiku. Veľká časť pripomienok od občanov (vyše 170) bola doručených e-mailom alebo poštou, a to s prílohou s identickým obsahom. Celkovo sa obsah pripomienok týkal zväčša potreby prijatia komplexnej právnej úpravy vo vzťahu k právam a postaveniu príslušníkov národnostných menšín, ako aj financovaniu kultúry národnostných menšín.

Pracovná skupina sa zaoberala všetkými pripomienkami, teda tými, ktoré prišli v termíne i po ňom a zohľadnila ich pri dopracovaní konečného textu a najmä jeho záverečnej časti týkajúcej sa priorít a úloh do budúcnosti.

Pracovná skupina predložila na XII. zasadnutie VNMES východiskový materiál k príprave časti stratégie k menšinám, ktorý bude so zohľadnením prípadných pripomienok a návrhov členov VNMES následne doručený Koordinačnej skupine pre prípravu stratégie.

1.2 Medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín

Slovenská republika je zmluvnou stranou všetkých kľúčových dokumentov v oblasti ľudských práv prijatých na pôde Organizácie Spojených národov (ďalej len „OSN“) a Rady Európy s relevanciou pre ochranu práv príslušníkov národnostných menšín, resp. ochrany regionálnych alebo menšinových jazykov. Slovenská republika vedie dialóg s príslušnými monitorovacími mechanizmami na medzinárodnej úrovni. Úrad splnomocnenca v roku 2013 spolupracoval s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky pri príprave 5. kola monitoringu Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii, Štvrtej periodickej správy o uplatňovaní Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín v Slovenskej republike, Situačnej správy o dodržiavaní ľudských práv v Slovenskej republike v rámci 2. kola univerzálneho periodického hodnotenia Rady OSN pre ľudské práva, participoval taktiež na príprave XII. zasadnutia Zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre záležitosti menšín a XII. zasadnutia Medzivládnej slovensko-ukrajinskej komisie pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru.

1.2.1 Medzinárodné zmluvy

1.2.1.1. Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín

Slovenská republika má ako zmluvná strana Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín (ďalej len "rámcový dohovor") záväzok predkladať v pravidelných päťročných intervaloch správu o legislatívnych a iných opatreniach prijatých na splnenie záväzkov stanovených v rámcovom dohovore. Tento záväzok zakotvuje článok 25 rámcového dohovoru. V rámci štvrtého kola monitoringu mala Slovenská republika predložiť takúto správu generálnemu tajomníkovi Rady Európy do začiatku februára 2014.

V roku 2013 začala príprava Slovenskej republiky na štvrté kolo monitoringu implementácie rámcového dohovoru vypracovaním a predložením Štvrtej správy o implementácii rámcového dohovoru (ďalej len „implementačná správa“). Implementačná správa bola vypracovaná Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky na základe podkladov jednotlivých orgánov štátnej správy v zmysle rezolúcie Výboru ministrov Rady Európy (ďalej len „výbor ministrov“) a podľa usmernenia pre národné správy. S cieľom posilňovania participatívneho charakteru prípravy správy a ďalšej podpory dialógu s občianskou spoločnosťou a v súlade so Štatútom Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny (ďalej len „štatút výboru“) bola správa prerokovaná 12. novembra 2013 na jeho XI. zasadnutí a následne 20. novembra 2013 na 11. zasadnutí Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ďalej len „rada vlády“). Správa schválená vládou SR uznesením č. 718/2013 zo dňa 18. decembra 2013 bola v stanovenom termíne postúpená generálnemu tajomníkovi Rady Európy.

Obsahom správy je informácia o vývoji v oblasti ochrany národnostných menšín na vnútroštátnej úrovni od roku 2009 s dôrazom na implementáciu odporúčaní z predchádzajúceho kola monitoringu. Správa je štruktúrovaná v súlade s usmernením výboru ministrov pre prípravu implementačných správ v štvrtom kole monitoringu. Správa obsahuje všeobecnú informáciu o vývoji legislatívy a spoločenskej praxe v uplynulom období, v samostatnej časti reaguje na

hlavné odporúčania výboru ministrov z predchádzajúceho kola monitoringu a v záverečnej časti informuje o opatreniach na implementáciu záväzkov podľa jednotlivých článkov rámcového dohovoru. Súčasťou správy sú prílohy, ktoré sú zdrojom dodatočných informácií k údajom uvedeným v správe.⁸

1.2.1.2 Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov

Výbor ministrov prijal 30. januára 2013 odporúčanie o uplatňovaní Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov (ďalej len „jazyková charta“) v Slovenskej republike, čím bolo ukončené tretie kolo monitoringu vo vzťahu k Slovenskej republike.

Monitorovací cyklus je trojročný. Pozostáva z predloženia implementačnej správy zmluvnou stranou a návštevy Výboru expertov v posudzovanej krajine, ktoré tvoria podklad pre vypracovanie hodnotiacej správy o uplatňovaní charty v danom štáte. Na jej základe prijme výbor ministrov odporúčania adresované dotknutému štátu, čím sa proces monitoringu ukončí.

V treťom kole monitoringu úrovne implementácie charty jazykov na Slovensku adresoval výbor ministrov šesť odporúčaní:

1. prehodnotiť podmienku, podľa ktorej by osoby hovoriace menšinovými jazykmi mali predstavovať aspoň 20 % obyvateľstva obce na to, aby boli uplatniteľné záväzky v oblasti verejnej správy;
2. pokračovať v úsilí zabezpečiť vyučovanie všetkých menšinových jazykov na všetkých príslušných úrovniach a informovať rodičov o dostupnosti ich výučby;
3. zlepšovať vzdelávanie učiteľov a vytvoriť orgán zodpovedný za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku vo vzdelávaní v menšinovom jazyku;
4. v rámci možností napomáhať a podporovať zlepšovanie vysielania verejnoprávnej televízie a rozhlasu vo všetkých menšinových jazykoch;
5. pokračovať v prijímaní opatrení na odstránenie neodôvodneného zaradovania rómskych detí do oddelených škôl alebo tried a začať vo väčšom rozsahu zavádzať vzdelávanie v rómskom jazyku pre rómske deti;
6. zvyšovať povedomie a podporovať toleranciu v slovenskej spoločnosti vo vzťahu k regionálnym alebo menšinovým jazykom a kultúram, ktoré reprezentujú.

V súlade so Štatútom výboru bola Správa o priebehu a výsledkoch tretieho kola monitorovania úrovne implementácie jazykovej charty v Slovenskej republike prerokovaná 22. mája 2013 na úrovni VNMES a následne 29. mája 2013 aj v rade vlády. Správu o priebehu a výsledkoch tretieho kola monitoringu schválila vláda Slovenskej republiky uznesením č. 446/2013 z 21. augusta 2013.

Vláda Slovenskej republiky v uznesení č. 446/2013 uložila vecne príslušným ministrom, splnomocnencom vlády a generálnemu riaditeľovi Rozhlasu a televízie úlohu oboznámiť sa s výsledkami tretieho kola monitorovania úrovne implementácie jazykovej charty v Slovenskej republike a odporúčaniami výboru ministrov, posúdiť možnosť ich realizácie a v rámci prípravy

⁸ Ako súčasť monitorovacieho procesu bude nasledovať návšteva delegácie Poradného výboru Rady Európy k rámcovému dohovoru, ktorá sa predpokladá v druhej polovici roku 2014. Poradný výbor na základe všetkých dostupných informácií vypracuje pre výbor ministrov hodnotiacu správu, ku ktorej bude mať Slovenská republika možnosť zaslať stanovisko. Monitoring bude formálne ukončený prijatím rezolúcie výboru ministrov, ktorého súčasťou budú odporúčania na zlepšenie implementácie rámcového dohovoru. Po formálnom ukončení monitoringu je zvykom uskutočniť na národnej úrovni tzv. follow-up seminár ako formu pokračovania dialógu s poradným výborom.

d'alšej implementačnej správy informovať podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí o prijatých opatreniach.⁹

Ďalšiu implementačnú správu má Slovenská republika predložiť v roku 2015.

1.2.2 Medzinárodné mechanizmy kontroly dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín

1.2.2.1. Univerzálne periodické hodnotenie Rady OSN pre ľudské práva

V apríli 2013 začala príprava Slovenskej republiky na hodnotenie v rámci druhého kola univerzálneho periodického hodnotenia Rady OSN pre ľudské práva. Situačná správa pre potreby hodnotenia bola schválená uznesením vlády Slovenskej republiky č. 613/2013 zo 16. októbra 2013 a predložená Úradu vysokej komisárky OSN pre ľudské práva. Na vypracovaní uvedenej situačnej správy participoval aj úrad splnomocnenca. Hodnotenie Slovenskej republiky sa uskutočnilo v Rade OSN pre ľudské práva v Ženeve dňa 3. februára 2014.¹⁰

1.2.2.2 Európska komisia proti rasizmu a intolerancii (ECRI)

Delegácia Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii (ECRI) uskutočnila v dňoch 4. – 8. novembra 2013 návštevu Slovenskej republiky. Návšteva bola súčasťou 5. kola country-by-country monitoringu, počas ktorého ECRI hodnotí jednotlivé členské štáty Rady Európy a predkladá situačné správy o ich pokroku pri plnení špecifických odporúčaní týkajúcich sa boja proti rasizmu a intolerancii a ich sprievodným javom. V rámci 5. kola monitoringu boli hodnotené štyri okruhy tém spoločné pre všetky členské štáty Rady Európy: legislatíva, prejavy rasovej nenávisť, násilie a politiky integrácie. Vo vzťahu k Slovenskej republike sa delegácia ECRI zamerala aj na tieto špecifické otázky: postavenie Slovenského národného strediska pre ľudské práva ako „antidiskriminačného“ orgánu (Equality Body), zabezpečenie zdrojov pre horizontálnu prioritu marginalizované rómske komunity a boj proti segregácii rómskych detí v školstve. Okrúhleho stola sa s delegáciou ECRI počas jej návštevy Slovenskej republiky 7. novembra 2013 zúčastnil aj zástupca úradu splnomocnenca.¹¹

1.2.2.3 Zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre záležitosti menšín

Bilaterálna spolupráca s Maďarskom sa realizuje na základe Zmluvy o dobrom susedstve a priateľskej spolupráci podpísanej 19. marca 1995. Na základe zmluvy bolo vytvorených 12 zmiešaných expertných komisií:

- zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre záležitosti menšín,
- zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre otázky kultúry a tlače,
- zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre otázky vzdelávania, vedy, športu a mládeže,
- zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre otázky hospodárskej spolupráce,
- zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre otázky dopravy, spojov a ich infraštruktúry,

⁹ V rámci pokračujúceho dialógu s Výborom expertov je po formálnom ukončení monitoringu zvykom uskutočniť na národnej úrovni tzv. okrúhly stôl k implementácii jazykovej charty.

¹⁰ Správa z hodnotenia Slovenskej republiky, ktorej súčasťou budú aj odporúčania, bude predmetom posudzovania relevantných orgánov Slovenskej republiky v priebehu roku 2014.

¹¹ Informácie získané počas návštevy budú tvoriť podklad pre vypracovanie piatej správy ECRI o Slovensku. Správa ECRI bude vypracovaná v rámci dôverného dialógu so štátnymi orgánmi.

- zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre otázky zdravotníctva, zdravotného poistenia a sociálnej starostlivosti,
- zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre otázky spolupráce v oblastiach patriacich do pôsobnosti ministerstva vnútra,
- zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre európsku a euroatlantickú integráciu, resp. iné zahraničnopolitické otázky,
- zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre otázky ochrany prírody a životného prostredia,
- zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre otázky poľnohospodárstva, veterinárnej a fytosanitárnej starostlivosti,
- zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre vojenské a iné bezpečnostno-politické otázky,
- zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre cezhraničnú spoluprácu.

Dňa 11. decembra 2013 sa v Bratislave konalo XII. zasadnutie **Zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre záležitosti menšín**. Rokovania delegácií viedli spolupredsedia komisie, slovenskú časť veľvyslanec Miroslav Mojžita a maďarskú časť zástupkyňa štátneho tajomníka pre národnú politiku Zsuzsanna Répás. Členkou delegácie za slovenskú stranu bola taktiež zástupkyňa úradu splnomocnenca a tajomníčka VNMES.

Členovia komisie prerokovali odpočet plnenia predchádzajúcich odporúčaní smerujúcich k zlepšeniu situácie osôb patriacich k týmto národnostným menšinám v oboch krajinách a konštatovali, že takmer všetky odporúčania sa na oboch stranách plnia.

Maďarská strana v rámci nich otvorila viacero tém, ktoré v súčasnosti predstavitelia maďarskej národnostnej menšiny považujú za aktuálne. Išlo najmä o novelizáciu zákona o výchove a vzdelávaní, a s tým súvisiaca racionalizácia siete škôl, zastúpenie a hlasovacie práva zástupcov maďarskej národnostnej menšiny vo VNMES, vládnu podporu na kultúru príslušníkov maďarskej národnostnej menšiny, ako aj výsledok referenda v obci Tešedíkovo. Diskusia, ako aj celý priebeh zasadnutia potvrdili, že viaceré otázky zostávajú otvorené. Rokovanie bolo z uvedených dôvodov prerušené a obe strany sa stretnú v roku 2014, kedy sa bude v diskusii pokračovať.

1.2.2.4 Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru

Bilaterálna spolupráca s Ukrajinou sa realizuje na základe Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou o dobrom susedstve, priateľských vzťahoch a spolupráci z roku 1993. Na základe predmetnej zmluvy bola vytvorená Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru.

XII. zasadnutie **Medzivládnej slovensko-ukrajinskej komisie pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru** sa uskutočnilo v dňoch 24. - 25. októbra 2013 v Prešove. Členkou delegácie za slovenskú stranu bola taktiež zástupkyňa úradu splnomocnenca a tajomníčka VNMES.

Členovia komisie prerokovali odpočet plnenia predchádzajúcich odporúčaní vyplývajúcich z protokolu XI. zasadnutia Medzivládnej slovensko-ukrajinskej komisie pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru a konštatovali, že väčšina úloh bola splnená. Členovia komisie pozitívne ocenili rozvoj spolupráce medzi orgánmi štátnej správy, samosprávy i občianskymi združeniami oboch krajín, vypracovanie spoločných vedeckých projektov, činnosť Centra slovenskej kultúry v Užhorode a Centra ukrajinskej kultúry v Prešove, rozšírenie spolupráce v oblasti masovokomunikačných prostriedkov Slovenskej republiky a Ukrajiny. Na záver rokovania predsedovia oboch častí komisie schválili činnosť

komisie za uplynulé obdobie a podpísali Protokol z XII. zasadnutia Medzivládnej slovensko-ukrajinskej komisie pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru.

Správa o priebehu a výsledkoch XII. zasadnutia Medzivládnej slovensko-ukrajinskej komisie pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru bola schválená vládou Slovenskej republiky dňa 19. marca 2014. Prijaté uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 136/2014 v úlohe B.1 ukladá podpredsedovi vlády a ministrovi zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, ministrovi školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, ministrovi kultúry Slovenskej republiky, predsedovi Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a splnomocnencovi vlády oboznámiť sa so závermi a odporúčaniami XII. zasadnutia Medzivládnej slovensko-ukrajinskej komisie pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru a v rámci kompetencií a existujúcich možností podporiť realizáciu navrhnutých odporúčaní a priebežne vyhodnocovať ich plnenie.

II. Časť – Participácia príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných

2.1 Splnomocnenec vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny

Splnomocnenec vlády alebo osoba poverená plnením úloh splnomocnenca plní v zmysle svojho štatútu úlohy v oblasti zachovania, rozvoja a podpory práv príslušníkov národnostných menšín a realizuje systémové opatrenia na zlepšenie postavenia príslušníkov národnostných menšín.

Vláda Slovenskej republiky svojím uznesením č. 302 zo dňa 12. júna 2013 odvolala Lászlóa A. Nagya z funkcie splnomocnenca vlády na základe jeho vlastnej žiadosti o uvoľnenie z funkcie zo dňa 5. júna 2013. S cieľom zabezpečiť kontinuitu plnenia úloh, ktoré boli zverené splnomocnencovi vlády, do času, kým bude vymenovaný nový splnomocnenec vlády, vláda Slovenskej republiky **uznesením č. 415/2013 zo dňa 14. augusta 2013** schválila Dodatok č. 2 k Štatútu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny (ďalej len „štatút splnomocnenca vlády“) a Dodatok č. 2 k Štatútu Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Dodatkom č. 2 k Štatútu splnomocnenca vlády sa vymedzilo, že v prípade neobsadenia funkcie splnomocnenca, plní úlohy splnomocnenca vlády až do jej obsadenia osoba poverená vedúcim Úradu vlády Slovenskej republiky, na ktorú sa vzťahujú ostatné ustanovenia Štatútu splnomocnenca vlády obdobne. Prijatím Dodatku č. 2 k Štatútu Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť sa určil mandát člena rady vlády, na ktorého sa budú vzťahovať ustanovenia Štatútu Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť obdobne a ktorý bude vykonávať aj funkciu predsedu VNMES.

V zmysle uvedeného uznesenia vlády Slovenskej republiky vedúci Úradu vlády Slovenskej republiky poveril 19. augusta 2013 plnením úloh splnomocnenca Máriu Jedličkovú, ktorá bola súčasne podpredsedom vlády a ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky vymenovaná aj za členku rady vlády.

Na zabezpečenie činnosti splnomocnenca vlády je zriadený Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny, ktorý je organizačne začlenený do organizačnej štruktúry Úradu vlády Slovenskej republiky. Zamestnancami a zamestnankyňami úradu splnomocnenca sú odborníci a odborníčky, ktorí a ktoré sa venujú problematike jednotlivých národnostných menšín.

V roku 2013 úrad splnomocnenca dôsledným uplatňovaním participatívneho princípu a s cieľom získať námety na ďalší rozvoj vzájomnej spolupráce zorganizoval stretnutia so všetkými zástupcami národnostných menšín. Mnohé námety a iniciatívy vyplývajúce zo stretnutí boli aj predmetom zasadnutia VNMES. S cieľom priblížiť súčasný stav príslušníkov národnostných menšín žijúcich v Slovenskej republike a načrtnúť perspektívy ich ďalšieho rozvoja, úrad splnomocnenca zorganizoval pod záštitou predsedu vlády Slovenskej republiky Roberta Fica, v septembri 2013 konferenciu s názvom „Národnostné menšiny vo svetle histórie a súčasnosti“. Konferencia sa uskutočnila v priestoroch Divadla Thália v Košiciach, kde pozvanie prijali okrem predstaviteľov národnostných spolkov a združení aj zástupcovia viacerých ministerstiev a diplomatických misií v Slovenskej republike.

Úrad splnomocnenca, ktorý okrem iného plní aj úlohy sekretariátu VNMES zabezpečoval aj v roku 2013 jeho riadne fungovanie. Prostredníctvom pracovnej skupiny zloženej so zástupcov mimovládnych organizácií, odborníkov v predmetnej oblasti a zástupcov a zástupkyň verejnej správy spolupracoval na príprave stratégie týkajúcej sa práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám. K tejto téme úrad splnomocnenca usporiadal v Bratislave a v Košiciach koncom februára 2014 dva workshopy určené pre odbornú verejnosť.

Jednou z hlavných činností úradu splnomocnenca je aj zefektívnenie oblasti poskytovania dotácií zameraných na podporu kultúry národnostných menšín. Úrad splnomocnenca zverejnil v novembri 2013 Výzvu na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie (ďalej len „výzva“) v dotačnom programe Kultúra národnostných menšín (ďalej len „program KNM“) na rok 2014. V súvislosti s uvedeným dotačným programom boli taktiež schválené nové pravidlá alokácií s ktorými súhlasila väčšina zástupcov národnostných menšín vo VNMES (pozri časť 3.6 Podpora kultúry príslušníkov národnostných menšín prostredníctvom dotačného programu Kultúra národnostných menšín 2013), a ktoré Úrad vlády Slovenskej republiky rešpektoval.

2.2 Rada vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť

Rada vlády je stálym odborným, poradným, koordinačným a konzultatívnym orgánom vlády Slovenskej republiky v oblasti ochrany základných ľudských práv a slobôd, politických a občianskych práv, práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, práv na ochranu životného prostredia a kultúrneho dedičstva, v oblasti práv dieťaťa a presadzovania najlepšieho záujmu dieťaťa, v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím a práv seniorov, pri presadzovaní zásady rovnakého zaobchádzania, rovnosti príležitostí a rodovej rovnosti.

Rada vlády zaujíma stanoviská k vnútroštátnemu plneniu medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v oblasti ochrany ľudských práv, predovšetkým záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných dohôd vrátane súvisiacich opčných protokolov ratifikovaných Slovenskou republikou a zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktorých je Slovenská republika zmluvnou stranou. Prerokúva návrhy správ o plnení medzinárodných dohôd ratifikovaných Slovenskou republikou a zmlúv o ľudských právach, ktorých je Slovenská republika zmluvnou stranou.

Členom rady vlády je taktiež splnomocnenec vlády, ktorý súčasne zastáva aj funkciu predsedu VNMES.

2.3 Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť

VNMES je stálym odborným orgánom rady vlády pre otázky týkajúce sa národnostných menšín a etnických skupín a ich príslušníkov, pre oblasť implementácie jazykovej charty a rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín. VNMES taktiež plní funkciu konzultatívneho orgánu vo veciach účasti príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín na riešení vecí týkajúcich sa národnostných menšín a etnických skupín v zmysle čl. 34 ods. 2 písm. c) Ústavy Slovenskej republiky.

V oblasti svojej pôsobnosti VNMES predovšetkým poskytuje rade vlády podnety na zvýšenie úrovne podpory, ochrany a dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín; podieľa sa na vypracovaní správ pre kontrolné mechanizmy medzinárodných zmlúv o ľudských právach a právach príslušníkov národnostných menšín a každoročne vypracúva hodnotiace správy o podpore kultúr národnostných menšín, o stave národnostného školstva a o používaní jazykov národnostných menšín, ktoré predkladá na schválenie rade vlády.

Vo VNMES má zastúpenie 13 národnostných menšín (maďarská, rómska, rusínska, česká, ukrajinská, nemecká, poľská, moravská, ruská, bulharská, chorvátska, židovská a srbská).

V roku 2013 VNMES zasadal 5-krát (29. januára 2013; 18. marca 2013; 22. mája 2013; 27. septembra 2013; 12. novembra 2013) a prijal celkom 18 uznesení (uznesenia 19 – 36). Všetky uznesenia a zápisnice zo zasadnutí VNMES sú zverejnené na webovom sídle úradu splnomocnenca.

Uznesením č. 19 z 29. januára 2013 VNMES schválil prerozdelenie finančných prostriedkov na rok 2013 v rámci dotačného systému Úradu vlády Slovenskej republiky – podpora kultúry národnostných menšín na rok 2013, ktoré odporučil vedúcemu Úradu vlády Slovenskej republiky na schválenie. Vedúci Úradu vlády Slovenskej republiky predmetný návrh akceptoval.

Uznesením č. 20 z 29. januára 2013 VNMES schválil plán práce VNMES na rok 2013.

Uznesením č. 21 z 18. marca 2013 VNMES s pripomienkami schválil Správu výboru o podpore kultúry národnostných menšín, národnostnom školstve a používaní jazykov národnostných menšín za rok 2012 v zmysle čl. 3 písm. f) až h) štatútu VNMES a uložil jeho podpredsedovi predložiť hodnotiace správy na rokovanie rady. Rada k predloženým správam prijala uznesenie č. 74 z 29. mája 2013, ktorým odporučila vecne príslušným rezortom v termíne do 11. zasadnutia rady oboznámiť sa s obsahom hodnotiacich správ a prostredníctvom VNMES predložiť svoje stanovisko rade. V súlade s uznesením rady č. 74 vecne príslušné rezorty vypracovali stanoviská k hodnotiacim správam. VNMES predmetné stanoviská vzal na vedomie na svojom X. zasadnutí, ktoré sa konalo 27. septembra 2013. Podpredseda VNMES následne opätovne predložil hodnotiace správy spolu so stanoviskami príslušných rezortov na 11. zasadnutie rady, ktorá ich jednomyselne schválila uznesením č. 90.

Uznesením č. 22 z 22. mája 2013 VNMES vzal na vedomie informáciu o legislatívnom zámere rekodifikácie civilného práva procesného a vyjadril podporu stanovisku predloženému sekretariátom výboru k rekodifikácii civilného práva procesného.

Uznesením č. 23 z 22. mája 2013 VNMES vzal na vedomie správu o priebehu a výsledkoch tretieho kola monitorovania úrovne implementácie jazykovej charty v Slovenskej republike a odporučil rade predmetnú správu odporučiť vláde Slovenskej republiky na schválenie. Rada vlády správu schválila uznesením č. 76 na svojom 10. zasadnutí. Vláda Slovenskej republiky správu schválila uznesením č. 446/2013 z 21. augusta 2013.

Uznesením č. 24 z 22. mája 2013 VNMES odporučil rade vlády odporučiť Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo školstva“):

- vrátiť na zoznam učebníc učebnice dejepisu pre prvý a druhý ročník gymnázií s vyučovacím jazykom maďarským a vypísať konkurz na prípravu učebnice pre tretí ročník gymnázií s vyučovacím jazykom maďarským;
- zapojiť do procesu prípravy a schvaľovania učebníc a prekladov učebníc a do procesu prípravy edičných plánov učebníc pre školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín a s vyučovaním jazyka národnostných menšín odborníkov, ktorí sú príslušníkmi národnostných menšín;
- uložil rade vlády uložiť splnomocnencovi vlády spolupracovať s ministerstvom školstva a so Štátnym pedagogickým ústavom s cieľom zabezpečenia účasti odborníkov – príslušníkov národnostných menšín na príprave a schvaľovaní učebníc a prekladov učebníc a na príprave edičných plánov učebníc pre školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín a s vyučovaním jazyka národnostných menšín.

Uznesením č. 25 z 22. mája 2013 VNMES vzal na vedomie informatívnu správu o stave menšinových vysielaní Rozhlasu a televízie Slovenska (ďalej len „RTVS“) a k správe

prijal stanovisko, v ktorom zdôraznil dôležitosť zabezpečenia výkonu § 5 ods. 1 písm. g) zákona o Rozhlase a televízii Slovenska¹², ktorý ustanovuje, že jednou z hlavných úloh RTVS je vysielanie obsahovo a regionálne vyvážených programov v jazykoch národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území Slovenskej republiky v časovom rozsahu zodpovedajúcom národnostnému a etnickému zloženiu obyvateľstva Slovenskej republiky; na zabezpečenie výroby a vysielania programov pre národnostné menšiny a etnické skupiny zriaďuje RTVS samostatné organizačné útvary Slovenského rozhlasu a Slovenskej televízie. VNMES súčasne uložil podpredsedovi VNMES predložiť uznesenie v na schválenie rade vlády. Rada vlády predmetné stanovisko schválila uznesením č. 80 na jej 10. zasadnutí.

Uznesením č. 26 z 27. septembra 2013 VNMES prerokoval a schválil Správu o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2012 v zmysle čl. 4 ods. 1 bod 1 štatútu splnomocnenca. Správu schválila vláda Slovenskej republiky uznesením č. 605/2013 zo 16. októbra 2013. Po prvýkrát bol vypracovaný dokument, ktorý podáva komplexný obraz o postavení príslušníkov národnostných menšín v spoločenskom, hospodárskom a politickom kontexte v Slovenskej republike, ako aj o dodržiavaní práv príslušníkov národnostných menšín garantovaných Ústavou Slovenskej republiky, medzinárodnými dohovormi a vnútroštátnymi právnymi predpismi.

Uznesením č. 27 z 12. novembra 2013 VNMES vzal na vedomie informáciu o príprave Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike a uložil predsedníčke VNMES vytvoriť odbornú pracovnú skupinu v pôsobnosti splnomocnenca na prípravu stratégie za národnostné menšiny vychádzajúc z návrhov nominácií členov výboru. Na základe uvedeného uznesenia bola pri výbore 15. novembra 2013 zriadená pracovná skupina na obdobie od decembra 2013 do apríla 2014 na vypracovanie časti stratégie k menšinám. Zloženie a pravidlá práce pracovnej skupiny boli zadefinované v Zásadách činnosti tejto pracovnej skupiny.

Uznesením č. 28 z 12. novembra 2013 VNMES vzal na vedomie informáciu o zaslaní podnetov a návrhov k novelizácii zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov ministrovi spravodlivosti Slovenskej republiky. V súlade s uznesením VNMES predsedníčka VNMES zaslala doručené podnety a pripomienky členov výboru.

Uznesením č. 29 z 12. novembra 2013 VNMES vzal na vedomie informáciu o postavení a činnosti menšinových národnostných divadiel a umeleckých súborov a pripravovanej legislatíve v tejto oblasti.

Uznesením č. 30 z 12. novembra 2013 VNMES vzal na vedomie informáciu o záveroch dočasnej pracovnej skupiny a schválil pravidlá alokácie finančných prostriedkov dotačného programu Úradu vlády Slovenskej republiky – program KNM. VNMES súčasne poveril predsedníčku VNMES oboznámiť vedúceho Úradu vlády Slovenskej republiky s návrhom pravidiel alokácie finančných prostriedkov v rámci programu KNM. Predmetné pravidlá alokácie boli zapracované do Smernice vedúceho Úradu vlády Slovenskej republiky

¹² Zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

č. 4/2014 zo dňa 12. februára 2014 o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky.¹³

Uznesením č. 31 z 12. novembra 2013 VNMES schválil návrh Dodatku č. 4 k Štatútu VNMES, ktorým sa zmenili zásady zasadania tak, že každá národnostná menšina a etnická skupina má pri hlasovaní bez ohľadu na počet zástupcov jeden hlas. Zmenu inicioval člen VNMES a hlasovalo za ňu desať z trinástich národnostných menšín. Rada vlády uznesením č. 91 schválila Dodatok č. 4 k Štatútu VNMES 20. novembra 2013 na svojom 11. zasadnutí.

Uznesením č. 32 z 12. novembra 2013 VNMES vzal na vedomie informáciu o aktuálnom stave programu KNM 2013 a o výzve na predkladanie žiadostí o dotáciu z programu KNM 2014.

Uznesením č. 33 z 12. novembra 2013 VNMES vzal na vedomie informáciu o návrhu štruktúry hodnotiacich správ výboru podľa čl. 3 písm. f) až h) Štatútu výboru o podpore kultúry národnostných menšín, o stave národnostného školstva a o používaní jazykov národnostných menšín za rok 2013 a odporučil predsedníčke VNMES zriadiť pracovnú skupinu zloženú zo zástupcov jednotlivých národnostných menšín a vybraných zástupcov štátnej správy pri VNMES na vypracovanie predmetných hodnotiacich správ za rok 2013. V súlade s uznesením bola pri VNMES zriadená Dočasná pracovná skupina na vypracovanie hodnotiacich správ VNMES za rok 2013.

Uznesením č. 34 z 12. novembra 2013 VNMES vzal na vedomie informáciu o zástupcoch VNMES vo výboroch rady vlády a iných medzirezortných pracovných skupinách; schválil novú nomináciu vo Výbore pre výskum, vzdelávanie a výchovu v oblasti ľudských práv a rozvojového vzdelávania (ďalej len „Výbor pre vzdelávanie“) a poveril predsedníčku VNMES iniciovať zastúpenie VNMES aj vo Výbore pre predchádzanie a elimináciu rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie (ďalej len „VRAX“). V súlade s uznesením predsedníčky VNMES požiadala podpredsedu vlády a ministra vnútra SR a predsedu VRAX o zmenu štatútu VRAX, aby sa jeho členom mohol stať aj zástupca VNMES. VRAX uznesením č. 19 schválil návrh na zmenu štatútu VRAX – doplnenie zástupcu VNMES medzi stálych členov VRAX a zástupcu Úradu splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny medzi stále prizývaných členov. Zmena štatútu VRAX bola schválená aj na 13. zasadnutí rady 9. apríla 2014.

Uznesením č. 35 z 12. novembra 2013 VNMES vzal na vedomie informáciu o národnostnom vysielaní RTVS v roku 2013.

Uznesením č. 36 z 12. novembra 2013 VNMES vzal na vedomie Štvrtú správu o implementácii Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín v Slovenskej republike a odporučil rade vlády schváliť predmetnú správu a súčasne odporučiť vláde Slovenskej republiky jej schválenie. Rada vlády uznesením č. 89 vzala správu na vedomie na jej 11. zasadnutí. Vláda Slovenskej republiky správu schválila uznesením č. 718/2013 z 18. decembra 2013.

VNMES v roku 2013 pracoval v súlade so Štatútom výboru a schváleným plánom práce na rok 2013 a plnením schválených uznesení aktívne participoval na skvalitnení života príslušníkov národnostných menšín v Slovenskej republike.

¹³ Bližšie informácie o pravidlách alokácie finančných prostriedkov v rámci programu KNM sú uvedené v 3. časti tejto správy.

2.4 Participácia príslušníkov národnostných menšín pri riadení vyšších územných celkov

Účasť príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných úzko súvisí s možnosťou participácie na výkonnej moci. Vzhľadom k tomu, že v roku 2013 sa konali voľby do vyšších územných celkov predkladaná správa reflektuje túto oblasť participácie.

Podľa § 24 zákona č. 303/2001 Z. z. o voľbách do orgánov samosprávnych krajov a o doplnení Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších predpisov má obec povinnosť zaslať oznámenie o čase, mieste a spôsobe konania volieb nielen v štátnom jazyku, ale aj v jazyku národnostnej menšiny.

Posledné voľby do orgánov samosprávnych krajov sa konali v dňoch 9. a 23. novembra 2013. Presné národnostné zloženie kandidátov na predsedov samosprávnych krajov a poslancov zastupiteľstiev samosprávnych krajov nie je k dispozícii. Určité predpoklady vyplývajú z výsledkov, ak berieme ohľad na výsledky politických strán, ktoré vyslovene zastupujú záujmy národnostných menšín.

Tabuľka č. 1: Výsledky politických strán výslovne zastupujúcich záujmy príslušníkov národnostných menšín vo voľbách do orgánov samosprávnych krajov v roku 2013¹⁴

politická strana	počet zvolených predsedov samosprávnych krajov	počet zvolených predsedov samosprávnych krajov v koalícii s inou stranou/inými stranami	počet zvolených poslancov zastupiteľstiev samosprávnych krajov	počet zvolených poslancov zastupiteľstiev samosprávnych krajov v koalícii s inou stranou/inými stranami
Most-Híd	0	2	4	95
Strana maďarskej komunity – Magyar Közösség Pártja	0	2	34	34

V súvislosti s výsledkami volieb do orgánov v Banskobystrickom samosprávnom kraji je potrebné zdôrazniť, že tieto výsledky znepokojili časť slovenskej verejnosti. V nadväznosti na to rada vlády schválila 18. decembra 2013 uznesením č. 95 Vyhlásenie členov a členiek rady vlády k výsledku volieb predsedu Banskobystrického samosprávneho kraja. V predmetnom vyhlásení rada vlády okrem iného vyjadrila znepokojenie nad zvolením Mariána Kotlebu, kandidáta Ľudovej strany – Naše Slovensko, za predsedu Banskobystrického samosprávneho kraja, a pripomenula, že Marián Kotleba si dlhodobo buduje svoj politický kapitál nekompetentnou antirómskou, antižidovskou a homofóbnou rétorikou ako aj otvoreným obdivom voči predstaviteľom neľudskej politiky Slovenského štátu.

¹⁴ Zdroj: <http://volby.statistics.sk/osk/osk2013/>

III. Časť – Podpora zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt príslušníkov národnostných menšín

3.1 Podpora poskytovaná v rámci siete osvetových zariadení a knižníc

Podľa § 2 ods. 2 písm. b) zákona č. 61/2000 Z. z. o osvetovej činnosti do osvetovej činnosti patrí aj prehlbovanie vzťahu k vlastnému štátu, ku kultúrnej identite národa, národnostných menšín a etnických skupín a k starostlivosti o životné prostredie.

Národné osvetové centrum je štátna príspevková organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky s celoštátnou pôsobnosťou. Je rezortným odborným-metodickým pracoviskom pre kultúrno-osvetovú činnosť, ktorého činnosť sa zameriava na ochranu a rozvoj miestnej a regionálnej kultúry, pôsobí v oblasti výskumu, analýz, dokumentácie a propagácie kultúry, pričom realizuje aj neformálne vzdelávanie v tejto oblasti. Národné osvetové centrum z poverenia Ministerstva kultúry Slovenskej republiky vyhlasuje celoštátne postupové súťaže a prehliadky záujmovej umeleckej činnosti, ktorých sa môžu zúčastniť všetci občania Slovenskej republiky bez ohľadu na národnosť či etnicitu.

V roku 2013 sa príslušníci národnostných menšín zúčastnili nasledovných súťaží záujmovej umeleckej činnosti:

- celoštátnej súťažnej prehliadky detských folklórnych súborov a 38. ročník detského folklórneho festivalu Pod likavským hradom,
- celoštátnej postupovej súťaže a prehliadky ľudových hudieb, spevákov a inštrumentalistov (detí) – Vidiečanova Habovka 2013,
- celoštátnej postupovej súťaže a prehliadky sólistov tanečníkov v ľudovom tanci s medzinárodnou účasťou – Šaffova ostroha 2013,
- Gemersko-malohontských folklórnych slávností v Klenovci – Klenovská Rontouka,
- 44. ročník celoštátnej postupovej súťaže a prehliadky detských speváckych zborov, venovaný pamiatke slovenského hudobného skladateľa Zdenka Mikulu – Mládež spieva,
- folklórneho festivalu Východná,
- výtvarnej súťaže Coloriskeri luna (Farebný svet),
- celoštátnej súťaže a prehliadky amatérskej fotografie Amfo a Cinema.

V obciach, kde žijú občania patriaci k národnostnej menšine alebo etnickej skupine, sa pri utváraní knižničného fondu verejnej knižnice prihliada na túto skutočnosť v zmysle § 14 ods. 3 zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov.

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky je zriaďovateľom nasledovných knižníc:

- 1) Slovenská národná knižnica je národnou knižnicou Slovenskej republiky a podľa § 6 zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach. Je vedeckou, kultúrnou, informačnou a vzdelávacou inštitúciou, ktorá slúži všetkým občanom Slovenska a používateľom zo zahraničia. Zhromažďuje a sprístupňuje knižničné, literárnoarchívne a literárnomuzeálne zbierky. Koordinuje rozvoj Knižničného systému Slovenskej republiky a je vedúcou inštitúciou zabezpečujúcou modernizáciu vlastných knižničných a informačných služieb ako aj služieb partnerských knižníc, pričom priamo spolupracuje s domácimi a zahraničnými inštitúciami.
- 2) Univerzitná knižnica v Bratislave, ako univerzálna štátna vedecká knižnica, v roku 2013 plnila svoje úlohy v súvislosti s politikou a postavením národnostných menšín v SR najmä prostredníctvom zabezpečovania prístupu k informáciám, vzdelávacím

programom a kultúrnym podujatiam, ktoré organizuje vo svojich priestoroch.

V rámci dopĺňovania knižného fondu knižnica nadobúdala prekladové diela z jazyka národnostných menšín do slovenského jazyka, poskytovala prístup k databázam periodík a informačných zdrojov v elektronickej forme a s on-line prístupom k novinovým titulom. V menšinových jazykoch ide o periodiká maďarskej, českej, nemeckej a ruskej národnostnej menšiny.

- 3) Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici patrí medzi univerzálne vedecké knižnice, ktorá v roku 2013 dopĺňovala knižničný fond dokumentmi týkajúcich sa problematiky národnostných menšín, sprístupňovala neperiodické publikácie v jazykoch národnostných menšín v printovej alebo elektronickej podobe, sprístupňovala periodické publikácie v jazykoch národnostných menšín, ktoré vydávajú národnostné menšiny alebo sú v jazyku národnostnej menšiny. Sprístupnené boli periodiká v maďarskom, nemeckom, rusínskom, ukrajinskom, ruskom, poľskom a rómskom jazyku.

- 4) Štátna vedecká knižnica v Košiciach venuje veľkú pozornosť práci s národnosťami a etnickými skupinami, aj z dôvodu, že na území Košíc, resp. východného Slovenska žije a pôsobí obyvateľstvo s multinárodnostným zložením. Knižnica má vo svojom fonde najnovšie dokumenty najmä maďarskej a českej produkcie a dokumenty s rómskou problematikou.

V roku 2013 knižnica zakúpila 2 076 neperiodických publikácií v českom, maďarskom, nemeckom a ruskom jazyku. Z periodík zakúpila 55 titulov v maďarskom, nemeckom a ruskom jazyku.

V Štátnej vedeckej knižnici v Košiciach existuje jedinečná špecializovaná databáza na Slovensku s názvom ROMANO, venujúca sa rómskej komunite, ktorej základ tvoria záznamy z periodickej tlače ale aj štúdie zo zborníkov.

- 5) V Štátnej vedeckej knižnici v Prešove sa realizuje projekt Dokumentačno-informačné centrum rómskej kultúry, ktorého úlohou je sústrediť komplexné informácie a rómskej kultúre, histórii, jazyku, tradíciách a iných oblastiach života rómskej komunity na jednom mieste.

3.2 Zabezpečenie činnosti profesionálnych národnostných divadiel a umeleckých súborov

Divadelná činnosť národnostných menšín je zabezpečená najmä na základe zákona č. 384/1997 Z. z. o divadelnej činnosti v znení neskorších predpisov. Uvedený zákon ustanovuje pôsobnosť štátnych orgánov a samosprávnych orgánov v oblasti divadelnej činnosti. § 3 ods. 3 citovaného zákona ustanovuje, že samosprávny kraj na úseku divadelnej činnosti môže zriaďovať alebo zakladať a zrušovať profesionálne divadlá ako právnické osoby, podporuje vybrané okruhy divadelných aktivít formou účelových prostriedkov, podporuje kultúrne aktivity národnostných menšín na svojom území a zabezpečuje činnosť menšinových kultúrnych inštitúcií; zabezpečuje činnosť profesionálnych národnostných divadiel, hospodárenie a účelovosť vynaložených prostriedkov v ním zriadených divadlách umeleckých súboroch, v odbornej oblasti spolupracuje s Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky.

V súlade s týmto zákonom národnostné divadlá sú v zriaďovacej pôsobnosti samosprávnych krajov nasledovne:

- Divadla Alexandra Duchnoviča v Prešove – Prešovský samosprávny kraj,
- Poddukelský ľudový umelecký súbor – Prešovský samosprávny kraj,
- Jókaiho divadlo v Komárne – Nitriansky samosprávny kraj,
- Divadlo Romathan v Košiciach – Košický samosprávny kraj,
- Divadlo Thália v Košiciach – Košický samosprávny kraj.

V zriaďovateľskej pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky je Tanečné divadlo Ifjú Szivek so sídlom v Bratislave.¹⁵

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky v zmysle svojich kompetencií a na základe Plánu legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na rok 2013 pripravilo, vypracovalo a predložilo návrh zákona o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Vláda Slovenskej republiky na svojom zasadnutí dňa 11. decembra 2013 uznesením č. 701 schválila návrh zákona o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Vládny návrh zákona bol predložený predsedovi Národnej rady Slovenskej republiky na ďalšie prerokovanie.¹⁶

3.3 Zabezpečenie televízneho a rozhlasového vysielania pre národnostné menšiny

Televízne rozhlasové vysielanie v jazykoch národnostných menšín je zabezpečené najmä zákonom 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska v znení neskorších predpisov (§ 5, písmená b a g).

Výrobu a vysielanie národnostných programov zabezpečuje samostatná sekcia, Centrum národnostného vysielania, ktoré pracuje v tých istých rozpočtových a technických podmienkach ako ostatné zložky RTVS. Programy národnostného vysielania dramaturgicky a redakčne pripravujú príslušníci danej národnostnej menšiny.

RTVS ako inštitúcia sa v roku 2013 sústredila na posilnenie štruktúry vysielania v jazykoch národnostných menšín. Štruktúra programu sa oproti roku 2012 nezmenila, zmenil sa však obsah vysielaných programov.

V rámci rozhlasového programu RTVS prešlo maďarské vysielanie Rádia Patria na celodenné prúdové (on-line) vysielanie. Národnostné vysielanie Rádia Patria v Košiciach posilnilo vysielanie v rusínskom a ukrajinskom jazyku. Rómsky denný prúdový formát, blízky rómskym poslucháčom, získal okrem informačných najmä servisné funkcie. Po dohode RTVS a Pravoslávnej cirkvi sa dostali do vysielania Kresťanskej nedele Rádia Regina pravoslávne bohoslužby v pôvodnom jazyku.

V rámci televízneho vysielania RTVS na programovej službe Dvojka nedošlo k výrazným zmenám. Kvalitatívne zmeny nastali vo vysielaní spravodajského formátu Správy – Hírek. Sledovanosť tejto relácie sa zvýšila okrem iného aj zmenou vysielacieho času. Okrem cyklických, pravidelných relácií boli vyrobené regionálne a tematické dokumenty v maďarskom, nemeckom, rómskom a rusínskom jazyku. Ako príklad možno uviesť dokument venujúci sa Krásnej Hôrke a udalostiam po požiari hradu alebo v rámci rómskeho magazínu cyklus o obchodovaní s ľuďmi na trhu práce, týkajúci sa hlavne rómskej komunity.

Inštitúcia RTVS odvysielala spolu 5 263 hodín národnostného programu v rozhlasovom vysielaní a 205 hodín v televíznom vysielaní.

3.4 Zabezpečenie a rozvoj múzeí národnostných menšín

Komplexnú múzejnú dokumentáciu vývoja spoločnosti kultúry na Slovensku vrátane kultúry národnostných menšín a etnických skupín, ktoré žili a žijú na území Slovenskej republiky, zabezpečuje Slovenské národné múzeum, organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti

¹⁵ Pozri prílohy č. 1 Prehľad činnosti profesionálnych národnostných divadiel a umeleckých súborov a 2 Aktivity samosprávnych krajov v oblasti podpory národnostných menšín

¹⁶ Národná rada Slovenskej republiky uznesením č. 1076 z 25. marca 2014 po prerokovaní uvedeného vládneho návrhu zákona v druhom a treťom čítaní schválila vládny návrh zákona o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení schválených pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhov. Prezident SR Ivan Gašparovič podľa čl. 102 ods. 1 písm. f) Ústavy Slovenskej republiky predmetný zákon 11. apríla 2014 podpísal.

Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v súlade so zákonom č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Z. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

Dokumentáciu vývoja materiálnej a duchovnej kultúry národnostných menšín v rámci Slovenského národného múzea vykonávajú organizačné útvary, ktoré sú zamerané na získavanie, ochraňovanie, vedecké spracovanie a sprístupňovanie múzejných zbierok.

- Slovenské národné múzeum – Múzeum kultúry Čechov na Slovensku
- Slovenské národné múzeum – Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku
- Slovenské národné múzeum – Múzeum kultúry karpatských Nemcov na Slovensku
- Slovenské národné múzeum – Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku
- Slovenské národné múzeum – Múzeum rusínskej kultúry v Prešove
- Slovenské národné múzeum – Múzeum kultúry Rómov na Slovensku
- Slovenské národné múzeum – Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku
- Slovenské národné múzeum – Múzeum židovskej kultúry¹⁷

Slovenské národné múzeum – Múzeum kultúry Čechov na Slovensku

Základným poslaním je múzejná dokumentácia a prezentácia kultúry českej komunity na Slovensku. Múzeum je súčasťou Slovenského národného múzea – Múzeí v Martine ako jeho organizačná zložka. V rámci akvizičnej činnosti v roku 2013 Múzeum Čechov na Slovensku nadobudlo kúpou a darom spolu 19 kusov zbierkových predmetov. V sídle múzea sa uskutočnila jedna výstava a jedna výstava mimo sídla.

Múzeum v roku 2013 navštívilo 431 návštevníkov, z toho 144 neplatiacich.

Slovenské národné múzeum – Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku

Jeho poslaním je cieľavedome získavať, ochraňovať, vedecky a odborne spracovať a sprístupňovať múzejné doklady dejín a kultúry Chorvátov žijúcich na Slovensku alebo v iných krajinách.

V roku 2013 múzeum nadobudlo v rámci akvizičnej činnosti 32 nových zbierkových predmetov. Popri stálej expozícii v sídle múzea sa uskutočnilo desať výstav a jedna výstava mimo sídla v Slovenskom národnom múzeu - Múzeum I. Štúra v Modre.

Celkom bolo uskutočnených 50 podujatí v kultúrno-vzdelávacej činnosti, ktoré navštívilo 669 návštevníkov.

V roku 2013 múzeum navštívilo 864 návštevníkov, z toho 604 neplatiacich.

Slovenské národné múzeum – Múzeum kultúry karpatských Nemcov na Slovensku

Múzeum kultúry karpatských Nemcov sa zameriava na zhromažďovanie, ochranu, odborné spracovanie a prezentáciu dokladov hmotnej a duchovnej kultúry karpatských Nemcov. Sídlo múzea je v Bratislave, expozitúry má v Dome Karpatskonemeckého spolku v Nitrianskom Pravne a v Handlovej. Súčasťou múzea je aj dokumentačné a informačné centrum, ktorého základ tvorí knižnica.

V rámci akvizičnej činnosti v roku 2013 múzeum nadobudlo kúpou 2 kusy nových zbierkových predmetov. V sídle múzea sa uskutočnila jedna stála výstava a päť výstav mimo sídla v Kežmarku, Levoči a Košiciach.

V kultúrno-vzdelávacej činnosti bolo uskutočnených 47 podujatí, ktoré navštívilo 1 244 návštevníkov.

V roku 2013 navštívilo Múzeum karpatských Nemcov a jeho expozitúry v Handlovej a v Nitrianskom Pravne 4 792 návštevníkov, z toho 4 792 neplatiacich.

Slovenské národné múzeum – Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku

¹⁷ Pozri prílohu č. 3 Prehľad činnosti múzeí národnostných menšín

Poslaním múzea je cieľavedomé získavanie, ochraňovanie, vedecké a odborné spracovávanie a sprístupňovanie múzejných zbierok a fondov dokladajúcich dejiny a vývoj hmotnej a duchovnej kultúry maďarského etnika na Slovensku. Múzeum sídli v Bratislave a vysunuté expozície má v Dolnej Strehovej a v Sklabinej.

V rámci akvizičnej činnosti v roku 2013 múzeum nadobudlo kúpou a darom spolu 100 kusov zbierkových predmetov. V sídle múzea sa uskutočnilo päť výstav a päť výstav mimo sídla v Komárne, Príbelciach, Levoči, vo Veľkom Krtíši a Veľkých Zlievcoch.

Múzeum Maďarov na Slovensku sa venuje širokej vedeckovýskumnej činnosti a vydalo šesť publikácií. Usporiadalo 22 besied, prednášok a iných kultúrno-vzdelávacích činností, ktorých sa zúčastnilo 1 614 návštevníkov.

V roku 2013 múzeum navštívilo 6 632 návštevníkov, z toho 4 838 neplatiacich.

Slovenské národné múzeum – Múzeum rusínskej kultúry v Prešove

Najmladšie múzeum s celoštátnou pôsobnosťou je dokumentačným, vedeckovýskumným a metodickým pracoviskom zameraným na dejiny a kultúru rusínskeho etnika na Slovensku.

V rámci akvizičnej činnosti v roku 2013 múzeum nadobudlo kúpou 21 kusov nových zbierkových predmetov. 31. decembra 2013 sprístupnilo múzeum časť nových priestorov, v ktorých nainštalovalo stálu výstavu.

Múzeum v roku 2013 navštívilo 148 návštevníkov, vstupné sa nevyberalo.

Slovenské národné múzeum – Múzeum kultúry Rómov na Slovensku

Múzeum Rómov na Slovensku je dokumentačným a vedeckovýskumným múzejným pracoviskom, ktoré v rámci profilácie múzea kladie dôraz na akvizičnú, metodicko-odbornú a kultúrno-výchovnú činnosť. Od roku 2008 pracuje vo vlastných priestoroch v objekte kúrie Blázoviec, v areáli Slovenského národného múzea - Múzea slovenskej dediny v Martine.

V rámci akvizičnej činnosti v roku 2013 múzeum nadobudlo kúpou a darom spolu 38 kusov zbierkových predmetov. V sídle múzea sa uskutočnila jedna stála výstava a dve výstavy mimo sídla v Žiline a Trebišove.

V kultúrno-vzdelávacej činnosti bolo uskutočnených 12 podujatí.

V roku 2013 múzeum navštívilo 14 700 návštevníkov, z toho 2 774 neplatiacich.

Slovenské národné múzeum – Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku

Poslaním tejto najstaršej národnostnej inštitúcie je dokumentovať základné etapy kultúrneho, historického, politického a sociálneho vývoja Ukrajincov Slovenska.

V rámci akvizičnej činnosti v roku 2013 múzeum nadobudlo kúpou a darom 3 247 kusov zbierkových predmetov. V sídle múzea sa uskutočnili štyri výstavy a jedna výstava mimo sídla v Múzeu remesla v Krosne. Múzeum sa venuje veľmi rozsiahlej vedecko-výskumnej činnosti.

V kultúrno-vzdelávacej činnosti bolo uskutočnených 238 podujatí, ktoré navštívilo 7 512 návštevníkov. Podujatia tvorili besedy, prednášky, špecializované aktivity a iné kultúrno-vzdelávacie činnosti.

V roku 2013 múzeum navštívilo 20 851 návštevníkov, z toho 13 509 neplatiacich.

Slovenské národné múzeum – Múzeum židovskej kultúry

Múzeum sa zameriava na prezentáciu duchovnej a hmotnej kultúry a dokumentáciu holokaustu na Slovensku. Múzeum spravuje aj expozície vo výstavných priestoroch synagóg v Žiline, Prešove a Nitre.

V rámci akvizičnej činnosti v roku 2013 múzeum nadobudlo kúpou a darom 110 kusov zbierkových predmetov. V sídle múzea sa uskutočnilo osem výstav a tri výstavy mimo sídla.

V kultúrno-vzdelávacej činnosti bolo uskutočnených 258 podujatí, ktoré navštívilo 9 999 návštevníkov. Múzeum sa zaoberá rozsiahlou vedecko-výskumnou a publikačnou činnosťou.

V roku 2013 múzeum a jeho expozitúry navštívilo 8 167 návštevníkov, z toho 1 422 neplatiacich.

3.5 Vydávanie periodických a neperiodických publikácií národnostných menšín

Vydávanie periodických a neperiodických publikácií v jazykoch národnostných menšín umožňuje § 2 ods. 8 zákona č. 212/1997 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel v znení neskorších predpisov.

Evidenciu periodickej tlače vedie Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky. K 31. decembru 2013 bolo celkom evidovaných 167 titulov periodickej tlače.

Tabuľka č. 2 Počet titulov periodickej tlače podľa jazykov

jazyk	počet titulov periodickej tlače
český	4
chorvátsky	1
maďarský	43
nemecký	7
poľský	3
rómsky	3
rusínsky	3
ukrajinský	2
slovenský/bulharský	1
slovenský/český	31
slovenský/maďarský	64
slovenský/rómsky	3
slovenský/rusínsky	2
Spolu	167

Vydavateľská aktivita príslušníkov národnostných menšín je evidovaná ročným štatistickým zisťovaním KULT 4-01 o neperiodických publikáciách Ministerstva kultúry Slovenskej republiky. Aktuálne údaje za rok 2013 ešte nie sú k dispozícii, nakoľko elektronické formuláre na zisťovanie údajov budú sprístupnené koncom mája 2014.

3.6 Podpora kultúry príslušníkov národnostných menšín prostredníctvom dotačného programu Kultúra národnostných menšín 2013

Jedným z najvýznamnejších nástrojov priamej podpory kultúry a jazyka národnostných menšín ako i výchovy a vzdelávania k právam národnostných menšín je program KNM, ktorý je v gescii splnomocnenca vlády.

Účel, podmienky, rozsah a spôsob poskytovania dotácií v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky ustanovuje zákon č. 524/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti

Úradu vlády Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o dotáciách“).

Dotácie sa v rámci programu KNM podľa § 2 ods. 1 písm. a), b), e) zákona o dotáciách poskytujú na podporu:

- zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín
- výchovy a vzdelávania k právam národnostných menšín
- interetnického a interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi národnostnou väčšinou a národnostnými menšinami a etnickými skupinami

V roku 2013 bolo na program KNM vyčlenených zo štátneho rozpočtu 4 250 000 EUR. Na návrh vtedajšieho splnomocnenca vlády László A. Nagya VNMEŠ dňa 29. januára 2013 schválil uznesením č. 19 prerozdelenie finančných prostriedkov pre jednotlivé národnostné menšiny na rok 2013.¹⁸

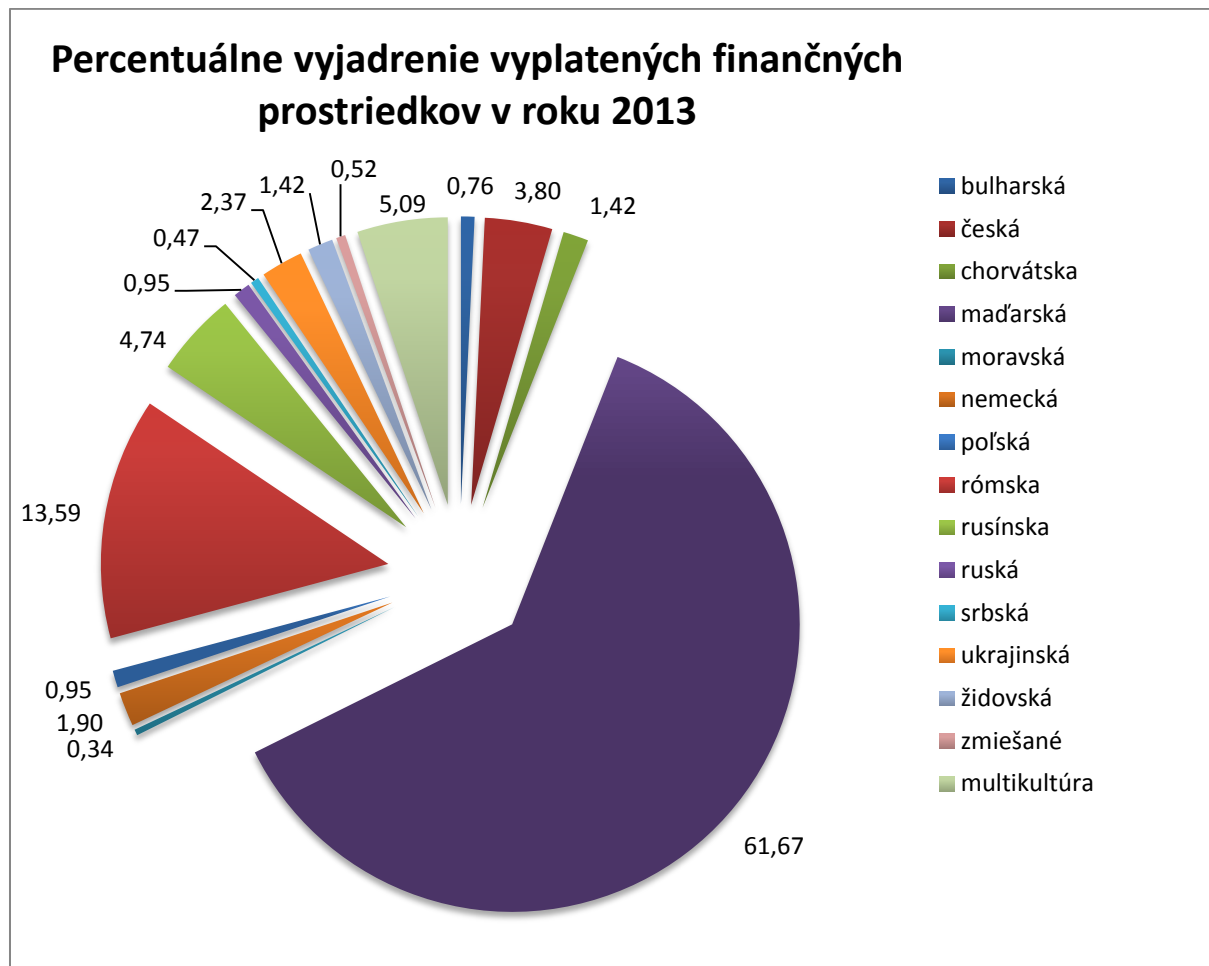
Tabuľka č. 3 Prerozdelenie finančných prostriedkov v roku 2013

národnostné menšiny	pridelené finančné prostriedky na základe alokácie 2013 /v eurách/
bulharská národnostná menšina	32 000
česká národnostná menšina	160 000
chorvátska národnostná menšina	60 000
maďarská národnostná menšina	2 600 000
moravská národnostná menšina	20 000
nemecká národnostná menšina	80 000
poľská národnostná menšina	40 000
rómska národnostná menšina	588 000
rusínska národnostná menšina	200 000
ruská národnostná menšina	40 000
srbská národnostná menšina	20 000
ukrajinská národnostná menšina	100 000
židovská národnostná menšina	60 000
Spolu:	4 000 000
multikultúrne a interetnické aktivity	250 000
Spolu:	4 250 000

¹⁸ Uznesenie č. 19 Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny je dostupné na stránkach úradu splnomocnenca: http://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/att/10303_subor.pdf

Z diskusií o princípoch prerozdelenia alokovanej sumy vyplynula potreba koncepčného riešenia prerozdelenia finančných prostriedkov na podporu jednotlivých národnostných menšín. Bolo navrhnuté, aby vznikla dočasná pracovná skupina VNMES, ktorá by sa touto problematikou zaoberala.

Graf č. 1 Percentuálne vyjadrenie vyplatených finančných prostriedkov v roku 2013

Úrad vlády Slovenskej republiky v zmysle § 8 ods. 1 písm. c) zákona o dotáciách zverejnil I. výzvu na predkladanie žiadostí o dotáciu na rok 2013 dňa 19. novembra 2012 a konečný termín na predkladanie žiadostí bol stanovený na 19. januára 2013.

Program KNM 2013 bol rozdelený na podprogramy:

- 1.1 podprogram živá kultúra
- 1.2 podprogram periodická tlač
- 1.3 podprogram neperiodická tlač
- 1.4 podprogram elektronické médiá a multimediálne nosiče
- 1.5 podprogram multikultúrne a interetnické aktivity

V termíne od 3. do 19. decembra 2012 zamestnanci úradu splnomocnenca zorganizovali metodicko-informačné semináre k zverejnenej výzve v nasledovných mestách: Banská Bystrica, Rimavská Sobota, Rožňava, Košice Prešov, Bratislava, Dunajská Streda a Komárno. Cieľom seminárov bolo informovať verejnosť o podmienkach výzvy, jej špecifikách a zmenách ako i zmenách v elektronickej registrácii žiadateľov a žiadostí.

Predložené žiadosti o dotáciu prechádzali viacerými stupňami kontroly. V prvej fáze sa posudzovala úplnosť žiadostí, kde v súlade so zákonom bolo možné v stanovenej lehote doplniť presne vymedzené prílohy žiadostí.

Odbornú stránku projektov, kvalitu zámerov i spracovania projektov posudzovali komisie zriadené v súlade s Vyhláškou č. 21 Z. z. Úradu vlády Slovenskej republiky z 24. januára 2011, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o zložení, rozhodovaní, organizácii práce a postupe komisie pri vyhodnocovaní žiadostí o poskytovanie dotácií a kritériá pre vyhodnocovanie žiadostí o poskytovanie dotácií v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky. V súlade s výzvou na predkladanie žiadostí o dotáciu bolo ustanovených 15 komisií, pre každú národnostnú menšinu samostatná, pričom pre maďarskú národnostnú menšinu boli ustanovené dve komisie (prvá pre živú kultúru a druhá pre periodickú a neperiodickú tlač) a komisia pre podprogram Multikultúrne a interetnické aktivity. Zasadnutia komisií sa konali v termíne od 5. marca do 24. apríla 2013.

Hodnotiaci proces programu KNM sa spravuje príslušnými právnymi predpismi¹⁹ ktoré upravujú podrobnosti o zložení, rozhodovaní, organizácii práce a postupe komisie pri vyhodnocovaní žiadostí o poskytovanie dotácií a kritériá pre vyhodnocovanie žiadostí o poskytovanie dotácií. Členovia odborných komisií pri posudzovaní postupovali v súlade s jednotnou metodikou posudzovania žiadostí o dotáciu. Každý projekt žiadosti o dotáciu bol posudzovaný jednotlivo a komisie pri posudzovaní zohľadňovali kvalitu, originalitu a tradíciu predloženého projektu, prehľadnosť a úplnosť predloženého zámeru, reálnosť rozpočtu, odbornú a organizačnú garanciu prípravy a realizácie projektu, kultúrno-spoločenský význam projektu pre rozvoj kultúry danej národnostnej menšiny, pre cieľovú skupinu, účelnosť a oprávnenosť použitia dotácie v predchádzajúcom období vrátane dodržania termínu jeho vyúčtovania.

V celom procese posudzovania sa pracovalo s anonymizovanou formou žiadosti o poskytnutie dotácie.

Komisie v rámci I. výzvy odporučili podporiť 1297 projektov v celkovej sume 4 155 230 EUR.

Vzhľadom k tomu, že neboli vyčerpané všetky alokované finančné prostriedky, dňa 27. júna 2013 bola vyhlásená II. výzva na predkladanie žiadostí o dotáciu na rok 2013. Objem disponibilných finančných prostriedkov v tejto výzve bol vo výške 94 770 EUR. Výzva bola vyhlásená pre tie národnostné menšiny, ktoré nevyčerpali alokovaný objem finančných prostriedkov na rok 2013, t.j. pre národnostnú menšinu českú v objeme 4 670 EUR, maďarskú v objeme 30 000 EUR (len podprogram 1.1 Živá kultúra), moravskú v objeme 14 000 EUR a rómsku v objeme 46 100 EUR. Termín podávania žiadostí bol do 27. augusta 2013.

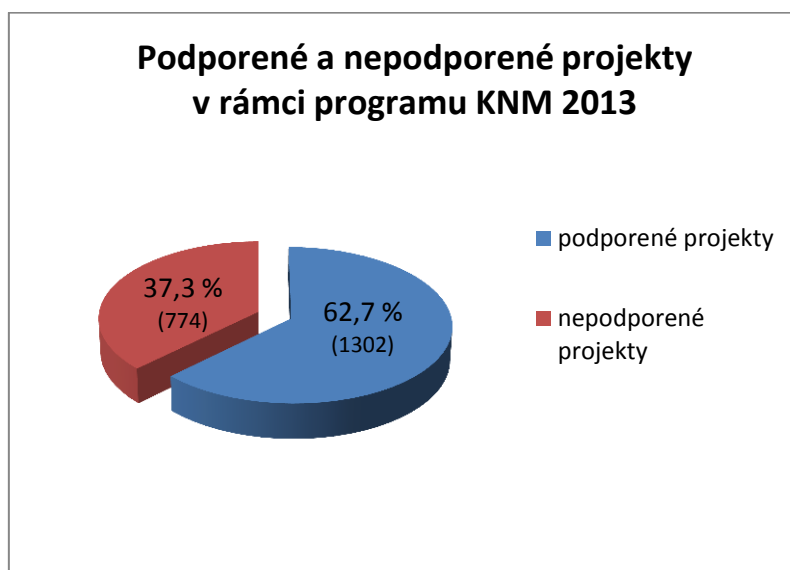
Komisie odporučili podporiť 49 žiadostí o dotáciu v celkovej sume 88 989 EUR. Komisia pre moravskú národnostnú menšinu v kontexte kvality predložených projektov neodporučila vyčerpať celý disponibilný objem finančných prostriedkov určených na moravskú národnostnú kultúru.

V programe KNM 2013 bolo v rámci oboch výziev predložených spolu 2076 projektov. Z celkového počtu bolo:

- 49 nehodnotených a vylúčených (25 bolo neúplných, 5 duplicitných, 19 doručených po termíne);
- 725 hodnotených a nepodporených;
- 44 hodnotených, schválených ale nerealizovaných (26 z dôvodu neuzatvorenia zmluvy, 18 subjektov vrátilo poskytnutú dotáciu);
- 1258 hodnotených, schválených a realizovaných.

¹⁹ Pozri webové stránky Úradu splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny: <http://www.narodnostnemensiny.gov.sk/kultura-narodnostnych-mensin-2013/>

Graf č. 2 Podporené a nepodporené projekty v rámci programu KNM 2013

20

Vybrané štatistické ukazovatele spracované na základe elektronického dotačného systému Programu KNM 2013²¹

Okruh oprávnených žiadateľov programu KNM ustanovuje § 3 ods.1 zákona o dotáciách. V rámci programu KNM 2013 sa v členení podľa právnej subjektivity žiadateľa uchádzalo²² o dotáciu:

- občianske združenia v počte 1245 (60 %),
- obce v počte 289 (13,9 %),
- právnické osoby oprávnených na podnikanie v počte 101 (4,9 %).

Najmenej zastúpenou skupinou žiadateľov boli vyššie územné celky v počte jeden, čo je len 0,05 % z celkového počtu žiadateľov.

O dotáciu v roku 2013 žiadali rôzne subjekty zo všetkých 8 samosprávnych krajov.²³ Najviac zastúpení boli uchádzači so sídlom v:

- Trnavskom samosprávnom kraji v počte 451 (21,8 %),
- Nitrianskom samosprávnom kraji v počte 419 (20,3 %),
- Košickom samosprávnom kraji v počte 384 (18,6 %).

O dotáciu z programu KNM 2013 sa uchádzalo len 19 subjektov so sídlom v Trenčianskom samosprávnom kraji, čo predstavuje len 0,5 % z celkového počtu žiadateľov.

Program KNM 2013 bol rozdelený na 5 podprogramov a 32 oblastí.²⁴ Najviac podporených projektov bolo v oblasti:

- folklórne festivaly, prehliadky a aktivity v počte 217 (16,7 %)

²⁰ V programe KNM 2013 bolo v rámci oboch výziev predložených spolu 2076 projektov, z toho 1302 bolo podporených (1258 hodnotených, schválených a realizovaných a 44 hodnotených, schválených ale nerealizovaných) a 774 nepodporených (725 hodnotených a nepodporených a 49 nehodnotených a vylúčených);

²¹ Program KNM sa spracováva prostredníctvom elektronického dotačného systému, ktorý okrem iného poskytuje aj možnosť jednoduchého štatistického spracovania.

²² Pozri prílohu č. 4 Vybrané údaje podľa právnej formy žiadateľa

²³ Pozri prílohu č. 5 Vybrané údaje podľa sídla žiadateľa

²⁴ Pozri prílohy č. 6 Členenie programu KNM 2013 a 7 Vybrané údaje podľa oblastí programu KNM 2013

- festivaly a prehliadky (hudobné, tanečné, spevácke) v počte 201 (15,4 %)
- divadelné aktivity a kultúrno-vzdelávacie tábory rovnako v počte 110 (8,5 %)

V oblasti kultúrne prílohy religióznych periodík bol podporený iba jeden projekt, čo tvorí len 0,08 % z celkového počtu predložených projektov.

Dočasná pracovná skupina zriadená podľa uznesenia VNMES č. 15/2012 na vypracovanie nových transparentných pravidiel alokácie finančných prostriedkov v rámci programu KNM

VNMES na svojom VI. zasadnutí 6. decembra 2012 prijal uznesenie č. 15., v ktorom uložil predsedovi VNMES „zriaďiť pracovnú skupinu pri Výbore pre národnostné menšiny a etnické skupiny na vypracovanie nových transparentných pravidiel alokácie finančných prostriedkov v rámci dotačného systému Úradu vlády Slovenskej republiky – podpora kultúry národnostných menšín.“

Téma rezonovala na VII. zasadnutí, ktoré sa konalo 29. januára 2013 a opätovne bola prerokovaná aj na VIII. zasadnutí VNMES dňa 18. marca 2013.

Vtedajší predseda VNMES László A. Nagy zriadil dočasnú pracovnú skupinu (ďalej len „dočasná pracovná skupina“) v zmysle čl.7 Štatútu VNMES na obdobie od 1. apríla 2013 do 30. októbra 2013. Úloha pracovnej skupiny bola daná uznesením VNMES č. 15/2012. Cieľom pracovnej skupiny bolo analyzovať súčasný stav, zadefinovať všeobecný problém prerozdeľovania finančných prostriedkov v rámci dotačného systému – podpora kultúry národnostných menšín a zosumarizovať hlavné nedostatky, zadefinovať základné i špecifické východiská pri procese prerozdeľovania finančných prostriedkov, navrhnúť riešenie a vytvoriť účinný systém opatrení.

Dočasná pracovná skupina bola ustanovená 29. apríla 2012 a pozostávala zo zástupcov českej, nemeckej, maďarskej, poľskej, rómskej a rusínskej národnostnej menšiny. V tomto zložení sa dočasná pracovná skupina stretla dvakrát. Na základe X. zasadnutia VNMES bola pracovná skupina rozšírená k 23. októbru 2013 tak, aby v nej mala zástupcu každá národnostná menšina. Rozšírená dočasná pracovná skupina sa stretla ešte dvakrát. Činnosť dočasnej pracovnej skupiny bola ukončená k 31. októbru 2013.

Dočasná pracovná skupina konsenzuálne dospela ku kompromisnému návrhu nových pravidiel alokácie finančných prostriedkov v rámci programu KNM, ktorý zohľadňuje pri prepočítavaní výšky alokácie pre jednotlivé národnostné menšiny viaceré kritéria s cieľom transparentného a spravodlivého rozdeľovania prostriedkov na svojom 4. zasadnutí 30. októbra 2013.

Dočasná pracovná skupina sa zhodla, že nepohyblivá čiastka je 8 % z celkovej alokácie a je rovnaká pre každú národnostnú menšinu, minimálne však v sume 25 000 EUR. Výška alokácie na podprogram multikultúrne a interetnické aktivity podľa § 2 ods.1 písm. e) zákona o dotáciách bude vyjadrená percentuálne a to 6 % z celkovej alokácie.

Pohyblivá čiastka sa prerozdeľuje medzi jednotlivé národnostné menšiny na základe týchto kritérií:

- K1 – počet príslušníkov národnostnej menšiny hlásiacich sa k národnostnej menšine (z tabuľky Obyvateľstvo SR podľa národnosti aktuálneho Sčítania obyvateľov, domov a bytov) s váhou 45 %,
- K2 – existencia materskej krajiny s váhou 5 % (členovia dočasnej pracovnej skupiny sa zhodli, neexistencia materskej krajiny sa týka Rómov a Rusínov),
- K3 – počet príslušníkov národnostnej menšiny, pre ktorých je jazyk národnostnej menšiny materinským jazykom (z tabuľky Obyvateľstvo Slovenskej republiky podľa materinského jazyka aktuálneho Sčítania obyvateľov, domov a bytov) s váhou 50%.

Pri výpočte výšky finančných zdrojov pre národnostnú menšinu sa zohľadňuje aj rozdiel sumy finančných zdrojov pre národnostnú menšinu za predchádzajúce tri roky, ktorý

nesmie byť nižší ako minimálny koeficient a vyšší ako maximálny koeficient určený v ohraničeniach uvedených v matematickom modeli.

Spôsob prerozdelenia finančných zdrojov v rámci programu KNM pre nasledovné obdobie teda upravuje matematický model výpočtu finančných zdrojov pre národnostnú menšinu, ktorý je v prílohe²⁵.

Závery dočasnej pracovnej skupiny boli predložené VNMES na XI. zasadnutí, ktoré sa konalo dňa 12. novembra 2013. VNMES svojim uznesením č. 30 schválil návrh pravidiel alokácie finančných prostriedkov pre program Kultúra národnostných menšín. Matematický model výpočtu finančných zdrojov pre národnostnú menšinu upravuje Smernica vedúceho Úradu vlády Slovenskej republiky č. 4/2014 o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky.²⁶

²⁵ Pozri príloha č. 8 Matematický model výpočtu finančných zdrojov pre národnostnú menšinu

²⁶ Dňa 12. februára 2014 nadobudla účinnosť Smernica vedúceho Úradu vlády Slovenskej republiky č. 4/2014 o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky, ktorá obsahuje okrem iného aj pravidlá alokácie finančných prostriedkov v rámci dotačného programu Úradu vlády Slovenskej republiky – program Kultúra národnostných menšín. Materiál je dostupný na webových stránkach Úradu vlády Slovenskej republiky: http://www.vlada.gov.sk/data/files/4564_smernica_vuv-4_2014.pdf

IV. Časť – Výchova a vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín

4.1 Možnosti vzdelávania v jazykoch národnostných menšín

Výchova a vzdelávanie národnostných menšín v materinskom jazyku a výučba materinského jazyka vrátane jej inštitucionálneho zabezpečenia školami a školskými zariadeniami s výchovným a vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny je rovnocennou a neoddeliteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacej sústavy Slovenskej republiky.

Štátnu politiku v tejto oblasti stanovujú príslušné právne predpisy Slovenskej republiky. Ministerstvo školstva je ústredným orgánom štátnej správy na úseku školstva a okrem iného vypracováva koncepcie, vydáva všeobecne záväzné právne predpisy, spravuje sieť škôl a školských zariadení, zabezpečuje financovanie, vydáva štátne vzdelávacie programy či schvaľuje učebnice, odborné učebné texty a didaktické materiály.

Ministerstvo školstva na plnenie svojich úloh ďalej zriaďuje rozpočtové alebo príspevkové organizácie. Okrem škôl a školských zariadení participujú a pomáhajú vo výchove a vzdelávaní aj ďalšie inštitúcie, združenia a nadácie, stavovské a profesionálne organizácie, pracovníci tretieho sektora.

Výchovu a vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín upravuje v Slovenskej republike viacero právnych predpisov.²⁷ Niektoré z nich boli v roku 2013 novelizované. Zmeny v oblasti výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín sa týkali najmä nasledovných 5 zákonov:

1. Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
Zmena: 125/2013 Z. z.
Zmena: 464/2013 Z. z.
2. Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
Zmena: 312/2013 Z. z.
Zmena: 464/2013 Z. z.
3. Zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov.
Zmena: 81/2013 Z. z.
Zmena: 464/2013 Z. z.
4. Zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
Zmena: 312/2013 Z. z.
5. Zákon č. 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
Zmena: 96/2013 Z. z.
Zmena: 464/2013 Z. z.

Súčasná legislatíva umožňuje deťom príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín inštitucionálne vzdelávanie na všetkých typoch a druhoch škôl a školských zariadení od predprimárneho vzdelávania až po vysoké školy.

Kontrolu štátu nad úrovňou pedagogického riadenia plní Štátna školská inšpekcia prostredníctvom školských inšpektorov. Aby bola kontrola výchovno-vzdelávacieho procesu zabezpečená odborne, podľa § 13a ods. 3 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve

²⁷ Pozri: Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2012

a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 245//2008 Z. z. musí školský inšpektor ovládať jazyk príslušnej národnostnej menšiny v súvislosti s náplňou pracovnej činnosti. Podnety a odporúčania pre školy a školské zariadenia s výchovným a vyučovacím jazykom národnostných menšín vyplývajúce z kontrolných činností sú uvedené v Správe Štátnej školskej inšpekcie²⁸ o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v Slovenskej republike v školskom roku 2012/2013.

Do siete škôl a školských zariadení sú zaradené aj školy a školské zariadenia s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

A. Materské školy:

V Slovenskej republike bolo k 15. septembru 2013 zaradených do siete škôl a školských zariadení spolu 2872 materských škôl, z toho 355 predškolských zariadení (12,36 %) s vyučovacím jazykom iným ako slovenským – s vyučovacím jazykom maďarským, ukrajinským, nemeckým, francúzskym; zastúpenie má aj vyučovací jazyk slovenský a anglický bilingválny, vyučovací jazyk bulharský a vyučovací jazyk rusínsky.²⁹

Tabuľka č. 4 Počet materských škôl v Slovenskej republike podľa výchovného jazyka k 15. septembru 2013

výchovný jazyk	počet materských škôl
slovenský-maďarský	75
slovenský-ukrajinský	1
rusínsky/slovenský-rusínsky	2
maďarský	266
ukrajinský	6
nemecký	1
iný	4

30

Maximálne najvyššie počty v triedach materských škôl určuje školský zákon nasledovne: 20 v triede pre troj- až štvorročné deti, 21 v triede pre štvor- až päťročné deti, 22 v triede pre päť- až šesťročné deti, 21 v triede pre troj- až šesťročné deti.

S účinnosťou od 1. septembra 2013 môžu riaditelia materských škôl prijať najviac tri deti do triedy nad stanovený počet.

Výchovu a vzdelávanie v materských školách k 15. septembru 2013 zabezpečovalo celkom 14 841 učiteľov a učiteľiek vrátane riaditeľov a riaditeľiek materských škôl. V materských školách s výchovným jazykom maďarským, ukrajinským, nemeckým, rusínskym, anglickým, francúzskym, bulharským zabezpečuje v školskom roku 2013/2014 celkom 1022 učiteľov a učiteľiek.

V materských školách v Slovenskej republike pôsobí celkom 136 asistentov učiteľa, tento počet však nepokrýva reálne potreby predškolských zariadení.

²⁸ Materiál je dostupný na stránkach Štátnej školskej inšpekcie:

<http://www.ssiba.sk/Default.aspx?text=g&id=2&lang=sk>

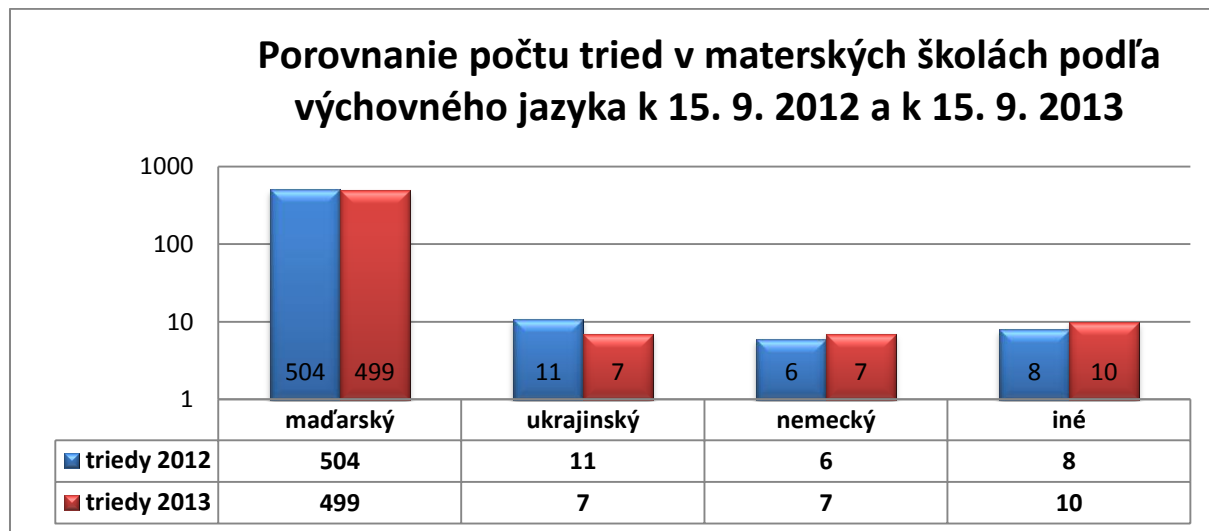
²⁹ Zoznam škôl a školských zariadení s výchovným/vzdelávacím jazykom národnostných menšín je dostupný na webových stránkach Ústavu informácií a prognóz školstva:

<http://www.uips.sk/registre/vyber-skol-podla-kriterii>

³⁰ Zdroj: ÚIPS – Štatistické ročenky dostupné na stránkach <http://www.uips.sk/statistiky/statisticka-rocenka>

Predprimárnemu vzdelávaniu detí z marginalizovaných rómskych komunít sa venujeme v časti 4. 2 Možnosti ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov v jazykoch národnostných menšín.

Graf č. 3 Porovnanie počtu tried v materských školách podľa výchovného jazyka k 15. septembru 2012 a k 15. septembru 2013

31

Graf č. 4 Porovnanie počtu detí v materských školách podľa výchovného jazyka k 15. septembru 2012 a k 15. septembru 2013

32

B. Základné školy

Vo výchove a vzdelávaní detí patriacich k národnostným menšinám sa v rezorte školstva uplatňuje a dodržiava demokratické právo rodičov na voľbu vyučovacieho jazyka v škole. Výber školy je na rozhodnutí rodiča, resp. zákonného zástupcu dieťaťa.

³¹ Zdroj: ÚIPŠ – Štatistické ročenky dostupné na stránkach <http://www.uips.sk/statistiky/statisticka-rocenka>

³² Zdroj: ÚIPŠ – Štatistické ročenky dostupné na stránkach <http://www.uips.sk/statistiky/statisticka-rocenka>

V školskom roku 2013/2014 je v sieti škôl a školských zariadení zaradených celkom 2312 základných škôl (v školskom roku 2012/2013 to bolo 2177), z toho štátnych 2140, 125 cirkevných a 47 súkromných.

Tabuľka č. 5: Počet základných škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín k 15. septembru 2013

vyučovací jazyk	počet základných škôl
slovensko-maďarský	26
maďarský	237
rusínsky/slovensko-rusínsky	2
ukrajinský/slovensko-ukrajinský	5
nemecký/nemecko-slovenský	4
iný	6

33

V základných školách bolo zriadených k 15. septembru 2013 celkom 1921 tried s vyučovacím jazykom maďarským, ukrajinským, nemeckým, rusínskym, bulharským. Z toho triedy s vyučovacím jazykom:

maďarským:

- v štátnych školách bolo spolu 1797 tried s počtom žiakov spolu 28 496, z toho v ročníkoch 1-4 je 919 tried s počtom žiakov 13 649, v ročníkoch 5-9 bol 878 tried s počtom žiakov celkom 14 847;
- v cirkevných školách spolu 84 tried s počtom žiakov 1219, z toho v ročníkoch 1-4 je 38 tried s počtom žiakov 553, v ročníkoch 5-9 46 tried s počtom žiakov 666.

ukrajinským:

- v štátnych školách bolo spolu 23 tried s počtom žiakov 265, z toho v ročníkoch 1-4 9 tried s počtom žiakov 117, v ročníkoch 5-9 14 tried s počtom žiakov 148 ,

nemeckým:

- v štátnych školách boli zriadené spolu 3 triedy s počtom žiakov 33, z toho v ročníkoch 1-4 sú 3 triedy s počtom žiakov 33, v ročníkoch 5-9 je 0 tried;
- v súkromných školách spolu 5 tried s počtom žiakov 94, z toho v ročníkoch 1-4 je 5 tried s počtom žiakov 94.³⁴

Výchovu a vzdelávanie v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským, ukrajinským, nemeckým, rusínskym, bulharským zabezpečilo k 15. septembru 2013 (v školskom roku 2013/2014) celkom 2982 kvalifikovaných učiteľov.

C. Stredné školy

Od 1. januára 2013 počet tried prvých ročníkov stredných škôl, ktoré sú financované zo štátneho rozpočtu vo svojej územnej pôsobnosti určuje samosprávny kraj všeobecne záväzným nariadením v súlade s regionálnou stratégiou výchovy a vzdelávania v stredných školách. O prijatí žiaka do strednej školy rozhoduje riaditeľ školy. Zmenou školského zákona sa od 1. januára 2014 mení najnižší počet žiakov v triede strednej školy, pričom zriaďovateľ

³³ Zdroj: ÚIPŠ – Štatistické ročenky dostupné na stránkach <http://www.uips.sk/statistiky/statisticka-rocenka>

³⁴ Zdroj: ÚIPŠ – Štatistické ročenky dostupné na stránkach <http://www.uips.sk/statistiky/statisticka-rocenka>

strednej odbornej školy môže určiť v osobitnom prípade aj nižší počet žiakov v triede.

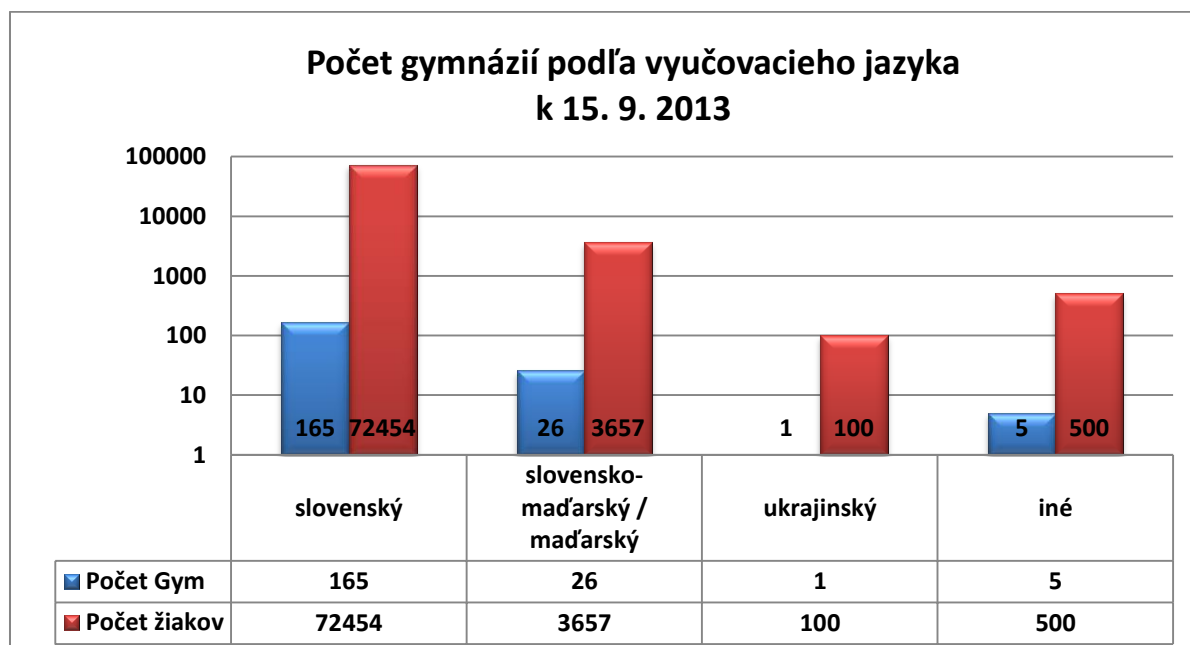
Počet učiteľov je na stredných školách s vyučovacím jazykom maďarským 1 770, ukrajinským 8, nemeckým 17, anglickým 138, bulharským 18, celkom 1 951.

Graf č. 5 Počet stredných odborných škôl podľa vyučovacieho jazyka k 15. septembru 2013

35

Graf č. 6 Počet gymnázií podľa vyučovacieho jazyka k 15. septembru 2013

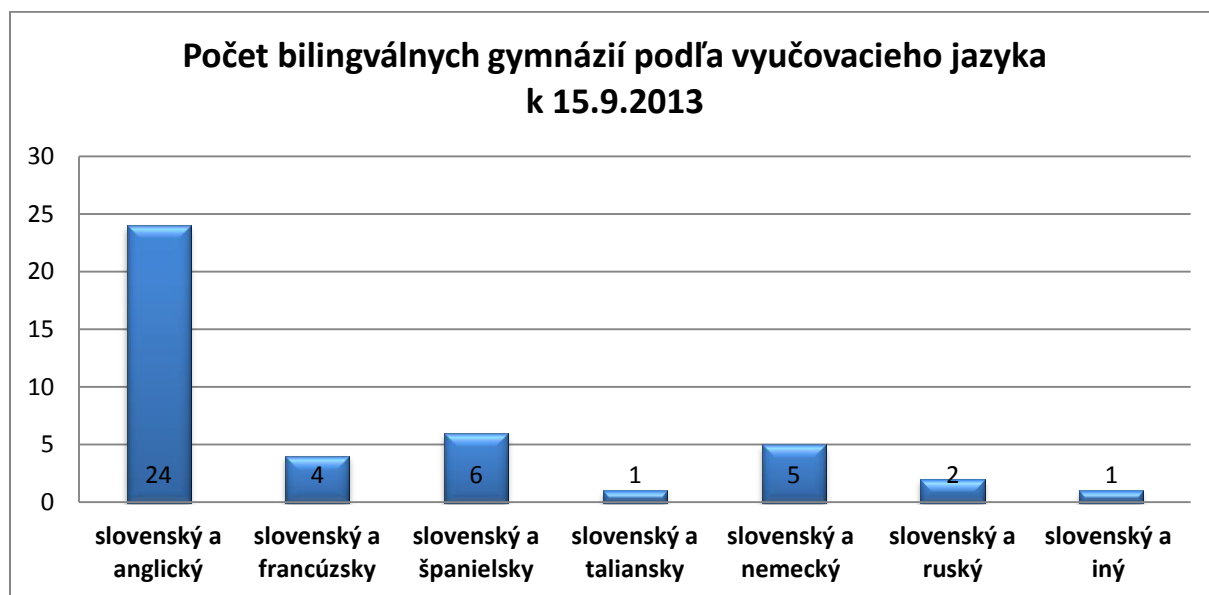

36

³⁵ Zdroj: ÚIPŠ – Štatistické ročenky dostupné na stránkach <http://www.uips.sk/statistiky/statisticka-rocenka>

³⁶ Zdroj: ÚIPŠ – Štatistické ročenky dostupné na stránkach <http://www.uips.sk/statistiky/statisticka-rocenka>

Graf č. 7 Počet bilingválnych gymnázií podľa vyučovacieho jazyka 15. septembra 2013

37

D. Vysoké školy

Vysokoškolské vzdelávanie na území Slovenskej republiky je upravené zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (vysokoškolský zákon) v znení neskorších predpisov.

Výhradné právo na poskytovanie vysokoškolského vzdelania majú v Slovenskej republike vysoké školy. Transformácia vysokoškolského vzdelávania prebieha od roku 2002. Pôvodný dvojstupňový systém sa nahradil trojstupňovým systémom vysokoškolského vzdelávania a zaviedol sa kreditový systém podľa zásad Európskeho systému na prenos a zhromažďovanie kreditov.

V rámci systému vysokého školstva rozlišujeme verejné vysoké školy, štátne vysoké školy a súkromné vysoké školy; osobitnú skupinu tvoria zahraničné vysoké školy. Študijný program sa môže uskutočňovať v dennej forme štúdia alebo v externej forme štúdia.

Štúdium na vysokej škole je otvorené každému, kto splní základné podmienky prijatia na štúdium. Na viacerých vysokých školách je umožnené štúdium v jazyku národnostnej menšiny alebo štúdium jazyka národnostnej menšiny, prebieha takisto príprava pedagógov v jazyku menšín pre potreby základného a stredného školstva.³⁸

Program „Miestne a regionálne iniciatívy na zníženie národných nerovností a podporu sociálnej inklúzie“

Finančný mechanizmus Európskeho hospodárskeho priestoru a Nórsky finančný mechanizmus predstavujú príspevky prispievateľských krajín, t.j. Nórska, Islandu a Lichtenštajnska viacerým členským štátom Európskej únie. Príspevok pre Slovenskú republiku v rokoch 2009-2014 je viac ako 80 mil. eur a rozdeľuje sa medzi deväť programov. Jedným z programov je aj program s názvom „Miestne a regionálne iniciatívy na zníženie národných nerovností a podporu sociálnej inklúzie“ (ďalej len program EHP a NFM), ktorý sa

³⁷ Zdroj: ÚIPS – Štatistické ročenky dostupné na stránkach <http://www.uips.sk/statistiky/statisticka-rocenka>

³⁸ Podrobné informácie sú dostupné v materiáli Správa o stave školstva na Slovensku – príloha č. 2, ktorý je dostupný na webovej stránke ministerstva školstva: <http://www.minedu.sk/data/att/5253.pdf>

do veľkej miery dotýka práve výchovy a vzdelávania príslušníkov rómskej národnostnej menšiny a rómskeho jazyka.

Program EHP a NFM sa skladá z 3 častí:

1. Otvorená výzva – malé granty na podporu rómskej inklúzie a interkultúrnych projektov na základných a stredných školách.
2. Preddefinovaný projekt: Vytvorenie akreditovaného študijného programu inovatívneho vzdelávania pre pedagogických zamestnancov základných škôl za účelom zvýšenia ich interkultúrnych kompetencií vo vzdelávacom procese rómskych žiakov.

Programové rozhodnutie (Príloha č. 1 Programovej dohody medzi Výborom pre finančný mechanizmus založeným Islandom, Lichtenštajnskom a Nórskom a Úradom vlády Slovenskej republiky ako „Národný kontaktný bod“ zastupujúcim SR o financovaní programu EHP a NFM) vymedzuje cieľ, výstupy, výsledky, indikátory a zámer programu EHP a NFM.³⁹

Základné informácie o stave jednotlivých častí programu EHP a NFM:

- a) Otvorená výzva – malé granty na podporu rómskej inklúzie a interkultúrnych projektov na základných a stredných školách:
 - výzva na predkladanie žiadostí o grant bola zverejnená dňa 20. augusta 2013 a uzatvorená dňa 31. októbra 2013;
 - oprávnenými žiadateľmi boli základné a stredné školy, v prípade, že nemali právnu subjektivitu, tak ich zriaďovatelia;
 - žiadatelia sa mohli uchádzať o grant vo výške 5 000 – 40 000 EUR;
 - doručených bolo 35 žiadostí o projekt, 1 neprešla kontrolou administratívnej zhody a 1 kontrolou oprávnenosti žiadateľa, takže na odborné hodnotenie postúpilo 33 žiadostí;
 - žiadosti prešli kontrolou administratívnej zhody a oprávnenosti žiadateľa, bude zostavené poradie žiadostí o projekt, prebehne rokovanie výberovej komisie;
 - zmluvy s úspešnými žiadateľmi budú podpísané v období apríl – máj 2014 a následne sa budú projekty realizovať.
- b) Preddefinovaný projekt: Vytvorenie akreditovaného študijného programu inovatívneho vzdelávania pre pedagogických zamestnancov základných škôl za účelom zvýšenia ich interkultúrnych kompetencií vo vzdelávacom procese rómskych žiakov
 - prijímateľom je Štátny pedagogický ústav;
 - celkové odhadované náklady projektu sú vo výške 322 000 EUR;
 - projektová zmluva bola podpísaná dňa 13. novembra 2013 a prebiehajú ďalšie procesy potrebné k implementácii projektu.

4.2 Možnosti ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov v jazykoch národnostných menšín

Kontinuálne vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov upravuje predovšetkým zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Vzdelávanie poskytujú školy a školské zariadenia, organizácie zriadené ministerstvom školstva alebo iným ministerstvom, vysoké školy, cirkev alebo náboženská spoločnosť, resp. iná právnická osoba po splnení podmienok upravených zákonom.

³⁹ Pozri webové stránky Centrálného registra zmlúv:
<http://www.crz.gov.sk/index.php?ID=700140&l=sk>

Jednou z organizácií v oblasti vzdelávania je **Metodicko - pedagogické centrum** (ďalej len „MPC“), ktoré je podľa § 14, ods. 2 písm. c) zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov ústredne riadenou organizáciou ministerstva školstva. Metodicko – pedagogické centrá zabezpečuje metodickú činnosť okrem iného aj v oblasti odborného garantovania ďalšieho vzdelávania učiteľov škôl na národnostných územiach (maďarské, ukrajinské, rusínske a rómske).

Svoju špecifickú funkciu pri podpore profesijného rozvoja a kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom maďarským plní **Detašované pracovisko MPC Komárno**, ktoré bolo zriadené k 1. aprílu 2011. Detašované pracovisko v Komárne má v súčasnosti zamestnaných 12 zamestnancov.

Medzi hlavné úlohy a činnosti, ktoré Detašované pracovisko Komárno vykonáva patria:

- jazykové a odborno-metodické posúdenie učebníc a učebných materiálov a ich prekladov do vyučovacieho jazyka maďarského (pracovné zošity, pracovné listy, metodické príručky, pomocné učebnice, čítanky a pod.), odborná podpora a poradenská činnosť v oblasti vytvorenia tvorivých dielní tvorcov učebníc a učebných materiálov,
- obsahové a organizačné zabezpečenie kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov podľa zákona č. 317/2009 Z. z., vrátane realizácie atestácií pedagogických a odborných zamestnancov na základe štatútu MPC,
- programy kontinuálneho vzdelávania realizované cez národný projekt Vzdelávanie pedagogických zamestnancov materských škôl ako súčasť reformy vzdelávania, programy kontinuálneho vzdelávania realizované cez národný projekt Profesionálny a kariérny rast pedagogických zamestnancov a programy kontinuálneho vzdelávania realizované cez národný projekt Aktivizujúce metódy vo výchove,
- starostlivosť a súčinnosť pri zabezpečení slovensko-maďarskej a maďarsko-slovenskej pedagogickej terminológie, ako aj terminologického slovníka,
- poskytnutie odborno-metodickej pomoci pedagogickým a odborným zamestnancom v regióne, ako aj mimo neho vrátane škôl a školských zariadení s výchovným a vyučovacím jazykom národnostných menšín,
- metodicky usmerňovať vyučovanie slovenského jazyka na národnostných školách pre dosiahnutie dostatočnej konverlačnej zručnosti príslušníkov národnostných menšín v štátnom jazyku.

Detašované pracovisko Komárno úzko spolupracovalo v roku 2013 so Zväzom maďarských pedagógov na Slovensku v organizovaní letnej univerzity, ako aj pri organizovaní odborných konferencií a seminárov pre školy s vyučovacím jazykom maďarským. Medzi jeho hlavné úlohy patrili takisto organizovanie odborných seminárov k metodike vyučovania slovenského jazyka a literatúry na školách s vyučovacím jazykom maďarským, organizovanie školení, tvorba publikácií k vzdelávacím aktivitám, ktoré sú najmä pre školy s vyučovacím jazykom maďarským vydané aj v maďarskom jazyku.

V oblasti lepšieho zvládania slovenského jazyka na školách s vyučovacím jazykom maďarským do konca roku 2013 malo Detašované pracovisko Komárno akreditované vzdelávacie programy kontinuálneho vzdelávania pre učiteľov v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským, ktoré sú zamerané na posilňovanie komunikačných kompetencií vo vyučovaní slovenského jazyka nasledovne:

1. Pre učiteľov druhého stupňa základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským je akreditovaný program aktualizácie vzdelávania v rozsahu 40 hodín s názvom Posilňovanie komunikačných kompetencií v predmete slovenský jazyk a slovenská literatúra v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským. Tento program absolvovalo celkom 174 absolventov.
2. MPC má akreditovaný program inovačného vzdelávania v rozsahu 90 hodín s názvom Posilňovanie komunikačných kompetencií vo vyučovaní slovenského jazyka pre učiteľov prvého stupňa základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským. V tomto programe sa v roku 2013 vzdelávanie z dôvodu nízkeho počtu prihlásených uchádzačov o vzdelávanie neotvorilo.

V oboch programoch kontinuálneho vzdelávania budú vzdelávacie aktivity v roku 2014 pokračovať.

Okrem týchto programov má Detašované pracovisko MPC Komárno akreditované ďalšie programy kontinuálneho vzdelávania pre školy s vyučovacím jazykom maďarským. Ide o programy aktualizácie vzdelávania: Rozvoj čitateľskej gramotnosti na základných školách s vyučovacím jazykom maďarským; Tvorba didaktických testov vo všeobecno-vzdelávacích predmetoch s vyučovacím jazykom maďarským; Implementácia rozširujúceho učiva výtvarnej výchovy v školách s vyučovacím jazykom maďarským; Tvorba a aplikácia didaktických hier a učebných pomôcok na prvom stupni základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským. V týchto programoch bolo evidovaných spolu 280 absolventov, vzdelávacie aktivity budú pokračovať aj v roku 2014.

Od 1. apríla 2011 pôsobia ako učelia kontinuálneho vzdelávania pre školy s vyučovacím jazykom maďarským ďalší traja zamestnanci, z toho dvaja na regionálnom pracovisku Banská Bystrica a jeden na Detašovanom pracovisku Košice.

Detašované pracovisko MPC Košice uskutočnilo v rámci kontinuálneho vzdelávania v Košickom kraji v roku 2013 nasledovné vzdelávacie programy v maďarskom jazyku s počtom absolventov 183:

1. Digitálne technológie na zefektívnenie vyučovania s využitím interaktívnej tabule na školách s vyučovacím jazykom maďarským (otvorených bolo 6 skupín, z toho ukončené 4 skupiny),
2. Interaktívna tabuľa v edukačnom procese (otvorená skupina 1, ukončená skupina 1),
3. Rozvoj grafomotoriky pomocou výtvarných aktivít (otvorené skupiny 4, z toho ukončené 4),
4. Tvorba a rozvoj pozitívnej klímy v triede (počet otvorených skupín 2, z toho ukončené skupiny 1),
5. Projektové vyučovanie v edukačnom procese (počet otvorených skupín 1, ukončená skupina 1).

Ďalšie vzdelávanie sa realizovalo v programe Riadenie školy a školského zariadenia v materinskom jazyku pre učiteľov škôl s vyučovacím jazykom maďarským.

V roku 2014 plánuje Detašované pracovisko Košice otvoriť ďalšie programy v maďarskom jazyku.

Regionálne pracovisko MPC Prešov

Vzdelávanie v podmienkach metodicko-pedagogického centra zabezpečuje ROCEPO - Rómske vzdelávacie centrum Prešov, ako integrálna súčasť MPC Prešov.

MPC Prešov zabezpečuje vzdelávanie pedagogických zamestnancov predovšetkým v oblasti rómsky jazyk, ukrajinský jazyk a rusínsky jazyk.

MPC Prešov má akreditovaný inovačný vzdelávací program Rómsky jazyk v edukácii v rozsahu 90 hodín. Cieľovú skupinu tvoria: učiteľ, vychovávateľ, pedagogický asistent a majster odbornej výchovy, obsahom vzdelávania sú základné poznatky z rómskeho jazyka a rómskych reálií. Program predstavuje zvýšenie odborných kompetencií v oblasti výučby, komunikácie jazyka, pričom jeho zámerom je aj komplexné pochopenie problematiky, pôvodu a vývinu rómskeho jazyka.

V oblasti podpory profesijného rozvoja a kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení pri práci so žiakmi z marginalizovaných rómskych komunít sú realizované v rámci metodicko-pedagogického centra dva národné projekty, v rámci ktorých sa vzdelávali a vzdelávajú nielen pedagogickí a odborní zamestnanci, ale aj rodičia detí z marginalizovaných rómskych komunít. Na vybraných školách je tiež realizovaný celodenný výchovný systém.

Národný projekt „Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít“ (ďalej len „MRK I“), ktorý je spolufinancovaný z Európskeho sociálneho fondu v operačnom programe Vzdelávanie a je určený pre základné školy v Trnavskom, Trenčianskom, Nitrianskom, Žilinskom, Banskobystrickom, Prešovskom a Košickom samosprávnom kraji, ktoré vzdelávajú minimálne 20% žiakov pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Cieľom projektu je prostredníctvom vzdelávania pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov zlepšiť vzdelanostnú úroveň osôb z marginalizovaných rómskych komunít a tým vytvoriť potrebné kompetencie pre ich ďalšie vzdelávanie a úspešnú adaptáciu pre potreby trhu práce.

Špecifickým cieľom projektu je skvalitniť profesijné kompetencie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov, podieľajúcich sa na edukácii žiakov pochádzajúcich z marginalizovaných rómskych komunít. Hlavnými aktivitami projektu je vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov, podpora celodenného výchovného systému a technická podpora aktivít národného projektu.

Zoznam akreditovaných vzdelávacích programov MRK I:

- Multikultúrna výchova v inkluzívnej edukácii;
- Pedagogický asistent v inkluzívnej škole a jeho práca so žiakmi z marginalizovaných rómskych komunít;
- Rozvíjaním komunikačných zručností k inklúzii žiakov z marginalizovaných rómskych komunít;
- Spolupráca rodiny z marginalizovaných rómskych komunít a školy v edukačnom procese;
- Aktuálne prístupy a inovácie výučby žiakov z marginalizovaných rómskych komunít
- Spolupráca odborných zamestnancov s rodinou žiaka z marginalizovaných rómskych komunít;
- Učiteľ - tvorca učebných zdrojov pre žiakov z marginalizovaných rómskych komunít
- Informačno-komunikačné technológie v celodennom výchovnom systéme.⁴⁰

Národný projekt „Inkluzívny model vzdelávania na predprimárnom stupni školskej sústavy“ (ďalej len „MRK II“) je určený pre tie materské školy, v Trnavskom, Trenčianskom,

⁴⁰ Pozri aj webové stránky <http://web.eduk.sk/>

Nitrianskom, Žilinskom, Banskobystrickom, Prešovskom a Košickom kraji, v ktorých vzdelávajú minimálne 8% detí pochádzajúcich z marginalizovaných rómskych komunít resp. sú umiestnené v lokalite/obci, v ktorej príslušníci týchto komunít žijú.

Cieľom projektu je skvalitniť profesijné kompetencie pedagogických a odborných zamestnancov podieľajúcich sa na edukácii detí pochádzajúcich z marginalizovaných rómskych komunít a tým podporiť ich sociálnu inklúziu na predprimárnom stupni školskej sústavy.

Filozofiou projektu MRK II je dosiahnuť začlenenie čo najvyššieho počtu detí z marginalizovaných rómskych komunít do materských škôl a za aktívnej osvetu rodičov zlepšiť ich pripravenosť pre vstup na primárny stupeň vzdelávania.

Hlavnými aktivitami projektu sú:

- Vzdelávanie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov
- Podpora inkluzívneho modelu vzdelávania pre potreby predprimárneho stupňa školskej sústavy
- Technická podpora aktivít národného projektu

K septembru 2013 bolo prijatých v rámci projektu 110 pedagogických asistentov, z ktorých až 80 % ovláda rómsky jazyk. V rámci MRK II sa v roku 2014 realizovali viaceré aktivity.⁴¹

V rámci MRK II sa do nasledovných programov kontinuálneho vzdelávania v predmetnej problematike zapojilo 4456 účastníkov a z toho ukončilo vzdelávanie 1026 absolventov s osvedčením:

- a) Pedagogický asistent v inkluzívnej škole a jeho práca so žiakmi z marginalizovaných rómskych komunít,
- b) Spolupráca rodiny z marginalizovaných rómskych komunít a školy v edukačnom procese,
- c) Multikultúrna výchova v inkluzívnej edukácii,
- d) Rozvíjaním komunikačných zručností k inklúzii žiakov z marginalizovaných rómskych komunít,
- e) Aktuálne prístupy a inovácie výučby žiakov z marginalizovaných rómskych komunít,
- f) Spolupráca odborných zamestnancov s rodinou žiaka z marginalizovaných rómskych komunít,
- g) Informačno-komunikačné technológie v celodennom výchovnom systéme,
- h) Učiteľ – tvorca učebných zdrojov pre žiakov z marginalizovaných rómskych komunít,
- i) Výchova a vzdelávanie Rómov na hodinách náboženstva/náboženskej výchovy.

Vzdelávanie v podmienkach MPC Prešov pre ukrajinský jazyk bolo zabezpečené jedným zamestnancom. V roku 2013 úspešne ukončilo kontinuálne vzdelávanie vo vzdelávacom programe Rozvoj komunikačných kompetencií na hodinách ukrajinského jazyka 7 pedagógov ukrajinského jazyka. Vzdelávanie sa realizovalo v rámci projektu Profesijný a kariérny rast pedagogických zamestnancov.

⁴¹ Pozri webové stránky <http://www.npmrk2.sk/zrealizovane-aktivity-podaktivity-np-mrk-2-aktualizacia-k-januaru-2014>

MPC Prešov v roku 2013 prijalo delegáciu Zakarpatského inštitútu postgraduálneho vzdelávania, s ktorou sa dohodli na vzájomnej spolupráci. Oficiálna dohoda o spolupráci je pripravená na podpísanie.

Pre národnostné školy bolo zorganizovaných niekoľko podujatí:

- odborný seminár Národnostné školstvo na Slovensku a v susedných krajinách - pozvaní boli riaditelia národnostných škôl a učitelia ukrajinského jazyka; ako výstup z podujatia bol vydaný konferenčný zborník štúdií;
- seminár Orest Zilynskyj a jeho prínos k slovensko-ukrajinským kultúrnym vzťahom.

V rámci riešenia projektu ministerstva školstva Vega boli externou metodičkou pre ukrajinský jazyk v spoluautorstve vydané dve knižné publikácie, ktoré sú adresované aj národnostným školám.⁴²

V oblasti vzdelávania pedagogických zamestnancov pre rusínsky jazyk bolo vzdelávanie obmedzené z dôvodu, že na akreditáciu boli zaslané 3 vzdelávacie programy, o procese akreditácie inštitúcia nemá informácie. Ďalších 5 programov kontinuálneho vzdelávania je v procese tvorby. Je potrebné upozorniť na skutočnosť nízkeho počtu učiteľov rusínskeho jazyka, resp. učiteľov vyučujúcich rusínsky jazyk, čo spôsobuje problém pri naplnení počtu účastníkov vzdelávania v zmysle cieľovej skupiny programov kontinuálneho vzdelávania. Do prvého ročníka 2013/2014 v rámci celého Slovenska nastúpilo 7 žiakov rusínskej národnosti na školy s vyučovacím jazykom rusínskym. Posledná učebnica bola vydaná v roku 2011, v súčasnosti vzniká potreba metodických materiálov pre predprimárne vzdelávanie.

Detašované pracovisko MPC Trnava

Od mesiaca september 2012 sa na Detašovanom pracovisku MPC Trnava začala v súvislosti so zavedením elektronickej prihlášky na kontinuálne vzdelávanie evidovať aj príslušnosť záujemcov o vzdelávanie k národnostnej menšine. Do 31. marca 2014 sa z počtu približne 4 000 prihlášok zaevidovalo 271 prihlášok pedagogických a odborných zamestnancov, ktorí sa hlásia k národnostnej menšine. Z tohto počtu 51 frekventantov vzdelávanie ukončilo, 21 ukončí v mesiaci apríl 2014 a ostatní sa postupne zaraďujú do vzdelávacích programov. Všetci uchádzači sú maďarskej národnosti a majú možnosť prihlásiť sa do všetkých akreditovaných vzdelávacích programov MPC. Na Detašovanom pracovisku Trnava je možnosť vzdelávania aj v maďarskom jazyku, ak o to záujemcovia požiadajú.

Vzdelávanie sa v jazykoch národnostných menšín a vykonanie atestácie MPC poskytovali aj v roku 2013 pedagogickým zamestnancom a odborným zamestnancom s možnosťou v jazykoch národnostných menšín v rámci prípravného atestačného vzdelávania. V internej Smernici MPC č. 8/2013 o atestáciách sú upravené pravidlá pre písanie atestačných prác v jazyku národnostnej menšiny a aj samotná atestácia sa môže vykonať v jazyku národnostnej menšiny. Túto možnosť v roku 2013 využilo v rámci

⁴² 1. ČIŽMÁROVÁ, M. – JAŠKOVÁ, A.: Ukrajinsko-slovenská homonymia. Slovník ukrajinsko-slovenských medzijazykových homonym. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2013. 274 s. ISBN 978-80-555-0759-0.

2. ČIŽMÁROVÁ, M. – BELEY, L.: Osobovi imena v ukrajinsko-slovackij mižmovnij komunikaciji: Ukrajinsko-slovackij ta slovacko-ukrajinskyj slovnyky osobovych imen. Užhorod: Vydavnytvo Gražda 2013. 92 s. ISBN 978-966-176-098-0.

prípravného atestačného vzdelávania celkom 214 pedagógov – 103 pedagógov k 1. atestácii a 111 pedagógov k 2. atestácii.

Pre žiadateľov o atestáciu v maďarskom jazyku boli vytvorené komisie, v ktorých sú vytvorené podmienky na vykonanie atestácie v jazyku menšiny. V súlade s platnou legislatívou, podľa § 51 ods. 2 a 6 zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, generálne riaditeľstvo MPC podľa potreby navrhuje maďarsky hovoriacich predsedov atestačných komisií, ktorí následne vykonávajú svoj mandát na základe menovania ministerstva školstva. Vzhľadom na narastajúci počet žiadateľov v jazyku menšiny MPC podľa potreby zabezpečuje v súlade s platnou legislatívou, v zmysle § 51 ods. 4 a 5 vyššie spomínaného zákona externých recenzentov na spracovanie recenzných posudkov vypracovaných v maďarskom jazyku.

Programy kontinuálneho vzdelávania v rámci národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov boli realizované v roku 2013 aj v jazyku národnostných menšín.

Pre učiteľov a v školách s vyučovacím jazykom maďarským bolo v rámci siete MPC vytvorených 8 programov kontinuálneho vzdelávania nasledovne:

- a) Posilňovanie komunikačných kompetencií v predmete slovenský jazyk a slovenská literatúra v základných školách,
- b) Tvorba didaktických testov vo všeobecno-vzdelávacích predmetoch,
- c) Rozvoj čitateľskej gramotnosti na základných školách,
- d) Posilňovanie komunikačných kompetencií vo vyučovaní slovenského jazyka pre učiteľov prvého stupňa základných škôl,
- e) Nácvik komunikačných zručností na hodinách slovenského jazyka na prvom stupni základnej školy,
- f) Tvorba a aplikácia didaktických hier a učebných pomôcok na prvom stupni základnej školy,
- g) Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti žiakov v školách,
- h) Rozvíjanie komunikačných schopností na školách.

Na rozvoj komunikačných kompetencií v ukrajinskom jazyku sú zamerané 2 programy kontinuálneho vzdelávania:

- a) Rozvoj komunikatívnych kompetencií pomocou textov rozličných jazykových štýlov na hodinách ukrajinského jazyka,
- b) Rozvoj komunikačných kompetencií na hodinách ukrajinského jazyka.

Na území Slovenskej republiky pôsobia aj ďalšie regionálne alebo detašované pracoviská MPC, ktoré sa však primárne nezaobierajú ďalším vzdelávaním pedagogických a odborných zamestnancov škôl a škôl a školských zariadení s výchovným/vyučovacím jazykom národnostných menšín.⁴³

4.3 Neformálne vzdelávanie

V rámci neformálneho vzdelávania v oblasti práce s mládežou pôsobí IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže, priamo riadená ministerstvom školstva. Predmetom jej činnosti je práca s mládežou mimo školy a rodiny a mládežnícka politika na Slovensku aj mimo neho. Cieľom aktivít je implementácia štátnej politiky voči deťom a mládeži.

⁴³ Časť 4.2 bola vypracovaná na základe poskytnutých údajov od Generálneho riaditeľstva MPC a jednotlivých regionálnych a detašovaných pracovísk MPC.

Vo svojom portfóliu má inštitúcia viaceré nástroje, ktoré sú zamerané okrem iného aj na podporu a rozvoj práce s mladými ľuďmi pochádzajúcimi z národnostných menšín alebo na rozvoj kompetencií mládežníckych pracovníkov, aktívne pracujúcich s touto skupinou mládeže. Ide o nasledovné nástroje:

1. Administrácia grantového programu Európskej únie Mládež v akcii, ktorá okrem grantovej činnosti obsahuje aj rozsiahly vzdelávací program zameraný na zvyšovanie kvality programu a jeho vplyvu. V rámci tohto nástroja sa v roku 2013 pripravili nasledovné aktivity a opatrenia:
 - a) školenie o možnostiach a príležitostiach, ktoré poskytuje program a zvyšovanie kapacít pri ich využívaní; školenia v maďarskom jazyku s názvom „Aj my“ sa zúčastnilo 19 multiplikátorov – pracovníkov s mládežou, mládežníckych vedúcich (apríl, Veľký Meder),
 - b) KAMBEK – hodnotiace stretnutie pre projekty rómskych účastníkov programu počas iniciatívy Youth on the Move, na ktorom sa zúčastnilo 32 účastníkov (máj, Košice),
 - c) zdieľanie informačných a školiacich materiálov Národnej agentúry programu Mládež v akcii v Maďarsku, úzka spolupráca a komunikácia v rámci celkovej spolupráce V4,
 - d) dvojfázové školenie pre organizácie pracujúce s rómskou mládežou zamerané na podporu dobrovoľníckej služby v rómskych komunitách; školenie bolo realizované v spolupráci s Advanced Support Organizáciou KERIC s počtom účastníkov 17 (október, Čadca),
 - e) vydanie a distribúcia publikácie: Šanca na zmenu aj pre mládež v rómskych komunitách.
2. Administrácia Programov finančnej podpory aktivít detí a mládeže (ADAM) Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR. V rámci tohto programu bola poskytnutá finančná podpora Zväzu skautov maďarskej národnosti vo výške 34 143 EUR. Podpora bola určená na rozvoj systematickej a zámernej práce s mládežou v zmysle cieľov štátnej politiky voči mládeži, t.j. participácia, dobrovoľníctvo, ochrana ľudských práv, podpora demokracie a iné.
3. Národný projekt ESF KomPrax – Kompetencie pre prax, ktorý je zameraný na zvyšovanie kompetencií mladých ľudí prostredníctvom neformálneho vzdelávania v práci s mládežou. V roku 2013 boli realizované vzdelávania aj v maďarskom jazyku, zúčastnilo sa ich celkom 53 účastníkov.
4. Podpora výskumu v oblasti mládeže - v roku 2013 boli realizované dva výskumy zaoberajúce sa problematikou mládeže z radov migrantov. Ide o výskum "Voľný čas mladých migrantov" a výskum "Špecifické potreby mládeže z radov migrantov".⁴⁴

Táto inštitúcia plánuje pokračovať v realizácii tematicky príbuzných vzdelávaní aj v roku 2014.⁴⁵

⁴⁴ Zdroj: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže

⁴⁵ IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže bude v roku 2014 realizovať nasledovné vzdelávania:

- vzdelávanie rómskych lídrov v oblasti mládeže (KomPrax),
- vzdelávanie "Predchádzanie diskriminácii pri vstupe mládeže na trh práce" (KomPrax),
- vzdelávanie "Metódy a techniky práce so znevýhodnenou mládežou" (KomPrax),
- vzdelávanie "Slovensko ako interkultúrna spoločnosť" (KomPrax),
- vzdelávanie v oblasti mládeže ohrozenej radikálnym extrémizmom a nacionalizmom (KomPrax).

V maďarskom jazyku budú realizované vzdelávania:

- Podpora mladých ľudí pri výbere povolania (KomPrax)
- Čo ťa páli - uhas! Podpora aktívnej participácie mládeže na verejnom živote (KomPrax).

4.4 Špecifiká výchovy a vzdelávania detí príslušníkov národnostných menšín v školách a školských zariadeniach

Slovenská republika patrí ku krajinám s pomerne rôznorodou národnostnou štruktúrou obyvateľstva, pričom národnostné zloženie obyvateľstva Slovenskej republiky sa premieta aj do výchovno-vzdelávacieho procesu, a to najmä v súvislosti s uskutočňovaním výchovno-vzdelávacieho procesu v školách a školských zariadeniach v jazyku národnostnej menšiny.

K významným dokumentom týkajúcich sa výchovy a vzdelávania detí príslušníkov národnostných menšín v školách a školských zariadeniach patrí Konceptia výchovy a vzdelávania národnostných menšín (ďalej len „konceptia vzdelávania“) Návrh koncepcie vzdelávania bol schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 1100/2007 zo dňa 19. decembra 2007. Cieľom koncepcie vzdelávania bolo predovšetkým skvalitnenie výchovno-vzdelávacieho procesu v základných a stredných školách národnostných menšín; skvalitnenie výchovno-vzdelávacieho procesu s cieľom rozvoja komunikačných schopností a návykov v materinskom jazyku a v štátnom jazyku; rozvoj interkulturálnych kompetencií; zvýšenie kvality, efektivity, účinnosti a inovatívnosti vzdelávania a inovácia metodológie osvojovania si slovenského jazyka v materských, základných a stredných školách s výchovným a vyučovacím jazykom národnostnej menšiny; skvalitnenie ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov a skvalitnenie metodickej pomoci učiteľom slovenského jazyka a literatúry v školách, v ktorých sa vzdelávajú národnostné menšiny.

Informácia o plnení opatrení vyplývajúcich zo záverov koncepcie vzdelávania bola zaradená na základe plánu práce VNMES na rok 2013 do programu X. zasadnutia VNMES dňa 27. septembra 2013.

Ministerstvo školstva v predloženej informácii uviedlo, že nepripravuje Konceptiu výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín, vzhľadom na to že návrhom komplexného strategického smerovania školstva v Slovenskej republike je Správa o stave školstva na Slovensku, ktorú ministerstvo školstva vypracovalo na základe uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky č. 374 z 13. decembra 2012. Správa o stave školstva na Slovensku prináša popis faktov charakterizujúcich súčasný stav slovenského školstva a formuláciou strednodobých strategických cieľov pre jeho ďalšie smerovanie nevynímajúc výchovu a vzdelávanie národnostných menšín. Obsahuje taktiež návrh systémových krokov pre ďalší rozvoj regionálneho školstva a vysokého školstva.

Každá národnostná menšina je osobitá a jej príslušníci majú špecifické výchovno-vzdelávacie potreby, ktoré je potrebné vo výchovno-vzdelávacom procese zohľadniť. Špecifické výchovno-vzdelávacie potreby spočívajú najmä v osobitom prístupe k vyučovaniu niektorých predmetov (jazyk a literatúra národnostných menšín, dejepis, vlastiveda, prírodopis, hudobná výchova), v opatreniach na odstránenie jazykových bariér, v potrebe účasti pedagogického asistenta na výchovno-vzdelávacom procese a v riešení vplyvov znevýhodneného prostredia rómskych detí a žiakov, ktorí pred nástupom na plnenie povinnej školskej dochádzky boli minimálne alebo vôbec zaškolené.

Samostatnou témou výchovy a vzdelávania detí príslušníkov národnostných menšín je zabezpečenie dostatočne rozmanitých a kvalitných učebníc, učebných textov a pracovných zošitov používaných v školách. Na výučbu niektorých vyučovacích predmetov sa v školách s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny používajú učebnice, učebné texty a pracovné zošity, ktoré sú priamym prekladom učebníc, učebných textov a pracovných zošitov používaných v školách, v ktorých vyučovacím jazykom je štátny jazyk.

V Štátnom pedagogickom ústave sa v oblasti pedagogických dokumentov riešia nasledovné úlohy týkajúce sa problematiky výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín:⁴⁶

- Návrh úpravy rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín:
- Revízia Štátneho vzdelávacieho programu - inovácia pedagogických dokumentov pre oblasť Jazyk a komunikácia pre primárne vzdelávanie a nižšie stredné vzdelávanie – dokumenty pre maďarský jazyk a literatúru a slovenský jazyk a slovenskú literatúru boli v roku 2013 zverejnené na webovom sídle Štátneho pedagogického ústavu na verejné pripomienkovanie a po vyhodnotení a zapracovaní pripomienok boli v predmetových komisiách prerokované a odporúčané na schválenie. Dokumenty pre vyučovacie predmety rusínsky jazyk a literatúra a ukrajinský jazyk a literatúra prešli verejným pripomienkovaním. V súčasnosti sa realizuje záverečná etapa inovácie pedagogických dokumentov z vyššie uvedených vyučovacích predmetov pre vyššie stredné vzdelávanie;
- Tvorba Štátneho vzdelávacieho programu pre dejepis pre nižšie stredné vzdelávanie a gymnázium s vyučovacím jazykom maďarským – v rámci inovácie štátnych vzdelávacích programov sú pripravené na schválenie dva špecifické štátne vzdelávacie programy, ktoré reagujú na problémy, ktoré sú súčasťou spôsobu výučby dejepisu i procesom tvorby dejepisných učebníc pre školy s vyučovacím jazykom maďarským. Týmito problémami sa zaoberali slovenskí historici, učitelia a na Slovensku žijúci historici a učitelia maďarskej národnosti na zasadnutiach Ústrednej predmetovej komisie pri Štátnom pedagogickom ústave. K danej problematike sa uskutočnili tri stretnutia, v mesiaci jún 2013 a v mesiaci marec 2014. Predmetová komisia poukazuje na dlhodobý kontraproduktívny stav, že žiakom maďarskej národnosti sa odovzdáva slovenský národný príbeh, ktorý je preložený do maďarského jazyka napriek tomu, že títo žiaci disponujú iným historickým vedomím, identitou a historickou kultúrou;
- Tvorba Štátneho vzdelávacieho programu pre učebné odbory stredných odborných škôl s vyučovacím jazykom maďarským - v Štátnom pedagogickom ústave boli v rokoch 2012 – 2013 vypracované pedagogické dokumenty pre maďarský jazyk a literatúru a slovenský jazyk a slovenskú literatúru pre dvoj-, troj- a štvorročné štúdium a pre úplné stredné odborné vzdelávanie, ktoré sú platné od 1. septembra 2013;
- Tvorba obsahu vzdelávania vyučovacích predmetov pre špeciálne základné školy s vyučovacím jazykom maďarským - boli vypracované dokumenty pre maďarský jazyk a literatúru a slovenský jazyk a slovenskú literatúru pre 9. ročník špeciálnej základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským pre žiakov s ľahkým a so stredným stupňom mentálneho postihnutia, pre maďarský jazyk a literatúru a slovenský jazyk a slovenskú literatúru pre 10. ročník špeciálnej základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským pre žiakov so stredným stupňom mentálneho postihnutia;
- Cieľové požiadavky na maturitné skúšky platné od školského roka 2013/2014 pre vyučovacie predmety maďarský jazyk a literatúra, slovenský jazyk a slovenská literatúra, ukrajinský jazyk a literatúra boli inovované v rokoch 2012 – 2013 a ich konečná verzia bola zaslaná ministerstvu školstva na schválenie.

V roku 2014 bude ŠPÚ pokračovať v inovácii Štátnych vzdelávacích programov.⁴⁷

⁴⁶ Zdroj: Štátny pedagogický ústav

4.5 Podpora skvalitnenia výučby slovenského jazyka pre príslušníkov národnostných menšín

S cieľom skvalitnenia vyučovania slovenského jazyka a literatúry na školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín vyhlásila Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pre štrukturálne fondy Európskej únie ako Sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom pre operačný program Vzdelávanie v roku 2012 okrem iného Výzvu na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok pre Skvalitnenie vyučovania slovenského jazyka a literatúry na školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín metódou vyučovania cudzích jazykov zlepšením kvality vzdelávacích programov vysokých škôl.

Výzva bola zameraná na tvorbu, inováciu a/alebo implementáciu študijných programov so zameraním na vzdelávanie budúcich učiteľov slovenského jazyka a literatúry a budúcich učiteľov primárneho vzdelávania s ohľadom na vyučovanie slovenského jazyka a literatúry metódou cudzieho jazyka na školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín a na prípravu nových študijných materiálov a zavádzanie nových metód do výučby týchto študijných programov. Aktivita výzvy majú podporiť napĺňanie uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 196/2010 zo 17. marca 2010 k návrhu programu na zvýšenie kvality vyučovania štátneho jazyka v školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín.

Po vyhodnotení žiadostí, zmluvy o nenávratný finančný príspevok boli uzatvorené s nasledovnými žiadateľmi:

- Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach s projektom s názvom „Rozšírenie študijného programu slovenský jazyk a literatúra v kombinácii na KSSFaK FF UPJŠ o didaktiku slovenčiny ako cudzieho jazyka (DiSaC)“ a ITMS kódou 26110230102;
- Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave s projektom „Skvalitnenie vysokoškolskej prípravy budúcich učiteľov slovenského jazyka a slovenskej literatúry na ZŠ a SŠ s vyučovacím jazykom národnostných menšín pomocou metód výučby cudzích jazykov na FF UCM v Trnave“ a ITMS kódou projektu 26110230098;
- Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre s projektom „Nitriansky model skvalitnenia vyučovania slovenského jazyka a literatúry na školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín metódou vyučovania cudzích jazykov (s dôrazom na školy s vyučovacím jazykom maďarským)“ a ITMS kódou 26110230114.

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave začala realizovať projekt v októbri 2013. Naplnenie zámeru výzvy pre krátku dobu realizácie uvedených projektov nateraz nie je

⁴⁷ Štátny pedagogický ústav v rámci problematiky vyučovania jazykov národnostných menšín a slovenského jazyka a slovenskej literatúry má naplánované na rok 2014 aj nasledovné úlohy:

- Referenčný rámec predmetových kompetencií – cieľom projektu je vytvoriť dva druhy rámcov (materinské jazyky, druhý jazyk), ktoré budú stanovovať úroveň predmetových spôsobilostí po ukončení jednotlivých stupňov vzdelávania vo vyučovacích predmetoch slovenský jazyk a literatúra, maďarský jazyk a literatúra a slovenský jazyk a slovenská literatúra v súlade s platným štátnym vzdelávacím programom;
- Jazykové kompetencie rozvíjané naprieč kurikulumom – cieľom projektu bude vypracovanie referenčného rámca jazykových kompetencií, ktoré sú nevyhnutné pre učenie sa vo vybraných jazykoch v súlade s platným štátnym vzdelávacím programom;
- Monitorovanie rozvoja výučby jazykov národnostných menšín – cieľom úlohy bude sledovať rozvoj výučby jazykov národnostných menšín v základných a stredných školách, konkrétne ukrajinského, rusínskeho, nemeckého a chorvátskeho jazyka. Uvedená úloha súvisí s Európskou chartou regionálnych alebo menšinových jazykov;
- Zoznámte sa – národnostné menšiny v Slovenskej republike – cieľom úlohy bude vypracovanie informačno-metodického materiálu s multikultúrnou tematikou pre žiakov. Úloha vyplýva z Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov.

možné adekvátne hodnotiť.⁴⁸ Prijímatelia Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre začali s realizáciou vyššie uvedených projektov až v roku 2014 (v súlade s harmonogramom uvedeným v Zmluve o poskytnutí nenávratného finančného príspevku);

V zmysle uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 196 zo dňa 17. marca 2010 – Návrh programu na zvýšenie kvality vyučovania štátneho jazyka v školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín - v rámci výskumnej úlohy pokračuje Štátny pedagogický ústav v dotazníkovom prieskume s cieľom sledovania úrovne vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v základných školách a stredných školách s vyučovacím jazykom maďarským.

V decembri 2013 bol ukončený zber údajov od učiteľov vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra na nižšom stupni stredného vzdelávania, na gymnáziách s osemročným štúdiom a na vyššom stupni stredného vzdelávania. V súčasnosti prebieha kvalitatívna analýza dotazníkov pre riaditeľov predmetných škôl – na zistenie personálneho obsadenia a podmienok vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským - a pre učiteľa primárneho vzdelávania o vyučovaní slovenského jazyka a slovenskej literatúry.

Ministerstvo školstva je aj vyhlasovateľom súťaží celoštátneho charakteru, súťaží s medzinárodnou účasťou a medzinárodných súťaží spoločne s inými orgánmi štátnej správy, orgánmi samosprávy, občianskymi združeniami, cechmi alebo ďalšími právnickými osobami. Vyučovanie slovenského jazyka má v školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín ústredné postavenie. Prehĺbenie záujmu o slovenský jazyk podporujú aj **jazykové súťaže** - v rámci celoslovenských súťaží v roku 2013 finančne prispelo ministerstvo školstva okrem iného na jazykové a jazykovo-literárne súťaže v slovenskom jazyku pre žiakov základných škôl a stredných škôl s vyučovacím jazykom maďarským: **Poznaj slovenskú reč, Dobré slovo**, ako aj súťaž určenú pre žiakov všetkých typov a druhov základných a stredných škôl, ktoré sa nachádzajú na území Slovenskej republiky, a pre žiakov všetkých typov a druhov základných a stredných škôl v zahraničí, ktorí majú záujem o slovenský jazyk a Slovensko **Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko**.

4.6 Vybavenosť škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom národnostných menšín alebo s vyučovaním jazyka národnostných menšín

Dôležitou podmienkou pri realizácii Štátneho vzdelávacieho programu je primerané **materiálno-technické a priestorové vybavenie školy** bez ohľadu na výchovný a vyučovací jazyk školy. Sú to predovšetkým učebne a školské priestory vrátane ich vybavenia, ďalej učebnice, didaktické pomôcky, informačná a komunikačná technika a doplnková literatúra, ktoré sú tiež materiálno-technickými pomôckami školy. Správu školy vykonáva jej zriaďovateľ a na uskutočňovanie výchovno-vzdelávacieho procesu zabezpečuje aj materiálno-technické zabezpečenie a didaktickú techniku používanú vo výchovno-vzdelávacom procese.

Vybavenosť škôl a školských zariadení s výchovným a vyučovacím jazykom národnostných menšín je porovnateľné s ostatnými školami v sieti škôl a školských zariadení Slovenskej republiky.

⁴⁸ Zdroj: Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ

Medzi prioritné úlohy Štátneho inštitútu odborného vzdelávania na roky 2013 až 2016 patrí tvorba normatífov materiálo-technického a priestorového zabezpečenia, ktorá je potrebná pre zabezpečenie komplexného výchovno-vzdelávacieho procesu, sledovania vývoja ekonomiky, výrobných technológií, nových kvalifikačných požiadaviek povolania s ich dopadmi na odborné vzdelávanie a prípravu stredných odborných škôl. Tvorbu normatífov zabezpečuje Štátny inštitút odborného vzdelávania prostredníctvom pracovných skupín pre tvorbu normatífov pri inštitúte. Členmi týchto pracovných skupín sú aj zástupcovia škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín.⁴⁹

Podľa § 3 zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov sa v kapitole ministerstva rozpočtujú finančné prostriedky na **vydávanie učebníc** centrálne financované ministerstvom školstva. Rozdelenie finančných prostriedkov na vydávanie učebníc určuje ministerstvo školstva na základe edičného plánu.

Celkový objem finančných prostriedkov vyčlenených v rozpočte sekcie regionálneho školstva na nákup a distribúciu učebníc pre rok 2013 bol vo výške 6,5 mil. eur. Školy si objednali spolu vyše 4,3 mil. kusov učebníc. (rok 2011: 9,8 milióna eur, rok 2012 8,5 mil. eur). Na základe informácií ministerstva školstva sú požiadavky škôl na zabezpečenie učebníc každoročne niekoľkonásobne vyššie ako reálne rozpočtové možnosti.

V roku 2012 bolo z rozpočtu ministerstva školstva použitých 18,6 % finančných prostriedkov na nákup učebníc pre školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín, v roku 2013 rezort plánoval zabezpečiť nákup nových učebníc a reedícií pre školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín v predpokladanej výške 30 % z celkovej výšky schválených finančných prostriedkov.

V edičnom pláne na rok 2013 bol zastúpený nákup a distribúcia učebníc pre všetky druhy a typy škôl, vrátane škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín. Školám na základe objednávacieho konania pre školský rok 2013/2014 na doplnenie učebnicového fondu malo byť distribuovaných celkom 550 titulov učebníc (reedície a skladové zásoby), z toho 190 titulov pre školy s vyučovacím jazykom maďarským, 17 titulov pre školy s vyučovacím jazykom ukrajinským, 23 titulov pre školy s vyučovacím jazykom rusínskym (spolu 230 titulov). Išlo najmä o učebnice pre vzdelávaciu oblasť Jazyk a literatúra a preklady učebníc do maďarského jazyka. Učebnice pre vzdelávaciu oblasť Jazyk a literatúra pre ďalšie národnostné menšiny nie sú v ponuke edičného portálu.

Školy disponujú aj ďalšími titulmi učebníc, ktoré im boli dodané v predchádzajúcich rokoch, vzhľadom na skutočnosť, že životnosť učebníc je priemerne 4-5 rokov. Tvorba a nákup nových učebníc bola aj v roku 2013 zabezpečovaná verejným obstarávaním - súťažou. Vzhľadom na skutočnosť, že verejné obstarávanie sa zverejňuje aj v publikačnom prostriedku EÚ, majú vedomosť a aj reálnu možnosť zapojiť sa do súťaže na tvorbu učebníc aj zahraničné subjekty (vydavateľstvá).

Štátny inštitút odborného vzdelávania v oblasti tvorby učebníc, informačných a metodických materiálov vydaných pre stredné odborné školy a konzervatóriá s vyučovacím jazykom národnostných menšín spolupracuje s ministerstvom školstva, s autormi učebníc a

⁴⁹ Zdroj: Štátny inštitút odborného vzdelávania

vydavateľstvami. Za posledných päť rokov bolo vydaných 81 odborných učebníc pre stredné odborné školy a konzervatóriá s vyučovacím jazykom národnostných menšín.⁵⁰

Štátny pedagogický ústav vo svojich podkladoch uvádza, že v roku 2013 sa konkurzy na učebnice pre potreby základných škôl s vyučovacím jazykom a s vyučovaním jazyka národnostných menšín neuskutočnili. Vyšli niektoré učebnice a pracovné zošity v reedícii a boli vydané ďalšie materiálo-didaktické prostriedky k existujúcim učebniciam.

Vzhľadom k dôležitosti problematiky výchovy a vzdelávania detí príslušníkov národnostných menšín v roku 2012 minister školstva zriadil Rada ministra pre národnostné školstvo. Je poradným orgánom ministra školstva pre oblasť výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín a implementáciu Európskej charty regionálnych a menšinových jazykov v zmysle čl. 7 ods. 4 a čl. 8. Splnomocnenec vlády je jej členom. Rada ministra pre národnostné školstvo sa na svojom 1. zasadnutí dňa 30. apríla 2013 venovala otázkam zabezpečenia a distribúcie učebníc pre potreby škôl a školských zariadení s výchovným a vyučovacím jazykom národnostných menšín. Na rokovaní bolo skonštatované, že sa situácia s chýbajúcimi učebnicami pre národnostné školstvo v roku 2013 zlepšila. Prípadné nedostatky boli predstaviteľmi rezortu odôvodnené s výrazne nižším objemom finančných prostriedkov na realizáciu edičného plánu na rok 2013 oproti predchádzajúcim rokom – až o 40 %, pričom boli stanovené priority, t.j. učebnice pre 1. ročník základných škôl, 1. stupeň základných škôl, špeciálnych základných škôl a odborné školstvo.

V zmysle záverov a prijatých úloh zasadnutia bol riaditeľ Štátneho pedagogického ústavu poverený úlohami zvolať okrúhly stôl k téme dejepisu s odborníkmi aj z radov národnostných menšín, zorganizovaním stretnutia zvlášť k maďarským učebniciam a následne postupne pre ďalšie národnostné menšiny, zabezpečiť osobitné rokovania o problematike učebníc pre nemecké národnostné školy vrátane tvorby pracovných listov o histórii do konca júna 2013.

⁵⁰ Zdroj: Štátny inštitút odborného vzdelávania

V. Časť – Používanie jazykov národnostných menšín

Na území Slovenskej republiky sa okrem štátneho jazyka používa aj niekoľko ďalších jazykov, z ktorých niektoré majú postavenie jazykov národnostných menšín a právny rámec ich ochrany sa odvíja od Ústavy Slovenskej republiky a viacerých medzinárodných dohovorov.

Štátnym jazykom v Slovenskej republike je slovenský jazyk⁵¹, ktorý je základným dorozumievacím prostriedkom občanov Slovenskej republiky. Jeho postavenie upravuje zákon č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štátnom jazyku“), ktorý súčasne ustanovuje, že na používanie jazykov národnostných menšín sa vzťahujú osobitné predpisy, ak tento zákon neustanovuje inak.

Z hľadiska vnútroštátnej právnej úpravy má významné postavenie zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o jazykoch menšín“). Tento zákon umožňuje občanom Slovenskej republiky, ktorí patria k národnostným menšinám, používať jazyk národnostnej menšiny a ustanovuje pravidlá používania jazyka menšiny v úradnom styku a v ďalších oblastiach v obciach, v ktorých podiel občanov patriacich k národnostnej menšine dosahuje zákonom požadovanú percentnú hranicu (má územne obmedzenú pôsobnosť). Jazykom národnostnej menšiny je podľa tohto zákona bulharský jazyk, český jazyk, chorvátsky jazyk, maďarský jazyk, nemecký jazyk, poľský jazyk, rómsky jazyk, rusínsky jazyk a ukrajinský jazyk.

Legislatívny rámec používania jazykov národnostných menšín v zmysle ústavnej úpravy dopĺňa aj celý rad všeobecne záväzných právnych predpisov.⁵²

Vo VNMES majú zastúpenie aj tie národnostné menšiny, ktorých jazyk sa na účely zákona o jazykoch menšín nepovažuje za jazyk národnostnej menšiny. Ide o moravskú, ruskú, srbskú a židovskú národnostnú menšinu. VNMES na svojom VI. zasadnutí, 6. decembra 2012 schválil uznesenia č. 17/2012 a 18/2012, v ktorých žiada zaradenie ruského a srbského jazyka medzi tie menšinové jazyky, na ktoré by sa v Slovenskej republike vzťahovala jazyková charta, ktorá sa v súčasnosti vzťahuje na deväť menšinových jazykov používaných na území Slovenskej republiky.

V súvislosti s plnením uznesenia č. 17 a uznesenia č. 18 bolo 12. februára 2013 zorganizované pracovné stretnutie so zástupcami ruskej a srbskej národnostnej menšiny, kde sa prerokoval ďalší postup. Následne bol v marci 2013 na príslušné rezorty odoslaný list so žiadosťou o zaujatie stanoviska k návrhu VNMES o zaradenie ruského jazyka a srbského jazyka medzi jazyky národnostných menšín používané na území Slovenskej republiky v jazykovej charte. Väčšina rezortov nemala pripomienky k predloženému návrhu, dva rezorty zaslali zamietavé stanovisko a dva rezorty odporučili návrh podrobnejšie rozpracovať.

Aplikačná prax zákona o jazykoch menšín

Povinnosť poskytovať odbornú a metodickú pomoc pri vykonávaní zákona o jazykoch menšín prešla na Úrad vlády Slovenskej republiky ku dňu 1. októbra 2012. V rámci Úradu vlády Slovenskej republiky vykonáva túto činnosť kancelária vedúcej služobného úradu Úradu vlády Slovenskej republiky v súčinnosti s úradom splnomocnenca.

⁵¹ Čl. 6 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky

⁵² Pozri napr. Správu o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2012

Úrad vlády Slovenskej republiky v decembri 2012 zriadil odbornú komisiu na aplikáciu zákona o jazykoch menšín, ktorej členmi sú zástupcovia jednotlivých rezortov, v pôsobnosti ktorých sú orgány miestnej štátnej správy povinné aplikovať zákon o jazykoch menšín, zástupca Združenia miest a obcí Slovenska, zástupca Ministerstva kultúry Slovenskej republiky a zástupcovia Úradu vlády Slovenskej republiky, resp. úradu splnomocnenca.

Odborná komisia pripravuje okrem iného aj odporúčania pre vedúceho služobného úradu Úradu vlády Slovenskej republiky k podaniam vo veci porušenia zákona o jazykoch menšín.

V zmysle zákona Úrad vlády Slovenskej republiky poskytol metodickú pomoc Okresnému úradu Dunajská Streda ohľadne názvov organizačných útvarov okresných úradov, ktoré v zmysle zákona 180/2013 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov nahradili obvodné úrady k 1. októbru 2013, v maďarskom jazyku. Ďalej poskytol metodickú pomoc Finančnému riaditeľstvu Slovenskej republiky k používaniu jazykov národnostných menšín v úradnom styku a usmernil právnickú osobu ZZPO Klaster pohraničných hradov v otázke používania názvov hradov v jazyku menšín.

Správne delikty na úseku používania jazykov národnostných menšín prejednáva Úrad vlády Slovenskej republiky. V mene Úradu vlády Slovenskej republiky koná v tejto oblasti vedúca služobného úradu Úradu vlády Slovenskej republiky v I. stupni, v II. stupni je to vedúci Úradu vlády Slovenskej republiky. V roku 2013 bolo na Úrad vlády Slovenskej republiky doručených 39 podaní v zmysle zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov, ako aj ďalšie všeobecne záväzné právne predpisy.

Tabuľka č. 6 Zoznam podaní podľa zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších zákonov

Zoznam podaní podľa zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších zákonov				
rok	počet	dôvod podania	výsledok prešetrenia	zistený nedostatok
2013	1.	Nevydanie rovnopisu rozhodnutia v jazyku menšiny, neumožnenie komunikovať v ústnom a písomnom styku v maďarskom jazyku, neinformovanie o možnosti komunikovať v ústnom a písomnom styku v maďarskom jazyku a nezverejnenie dôležitých informácií	v prípade nevydania rovnopisu rozhodnutia v jazyku menšiny zistené porušenie § 2 ods. 4 zákona, upozornenie na porušenie zákona a žiadosť o odstránenie zistených nedostatkov (v ostatných prípadoch boli námietky vyhodnotené ako neopodstatnené)	odstránený

	2.	Porušovanie § 4 ods. 6 zákona na železničnej stanici v Želiezovciach	podanie je v štádiu vybavovania	
	3.	Porušovanie § 4 ods. 6 zákona na železničnej stanici Orechová Potôň	nebolo zistené porušenie zákona	
	4. až 37.	Porušovanie § 4 ods. 6 zákona na rôznych čerpacích staniciach /34 podaní občianskeho združenia ProCivis/	časť podaní je v štádiu vybavovania	niektoré čerpacie stanice zistený nedostatok odstránili

Postavenie a situácia jednotlivých menšinových jazykov je veľmi rozdielna. Jednu skupinu jazykov tvoria jazyky, ktoré sú vyučované na školách v rámci výučby v menšinovom jazyku na zmiešaných územiach, a sú to: maďarský, rómsky, rusínsky, ukrajinský, nemecký a český. Ostatné menšinové jazyky nie sú v rámci povinnej školskej dochádzky vyučované a ich výučba pre deti a mládež príslušníkov národnostných menšín je organizovaná na dobrovoľnej báze, predovšetkým prostredníctvom národnostných združení, v rámci voľnočasových aktivít.

Samotné používanie jednotlivých jazykov na verejnosti okrem úradného styku je rovnako rozdielne. Predovšetkým v cirkevných obradoch sú niektoré menšinové jazyky používané na úrovni farností ešte aj dnes, aj napriek tomu, že zákon o ich používaní sa na niektoré z týchto obcí (farností) nevzťahuje.

Predovšetkým pre rusínsku a chorvátsku národnostnú menšinu tvoria tieto kresťanské tradície dôležitú súčasť ich identity a ich kultúrneho dedičstva. Ak na menšinové jazyky nazrieme z pohľadu ich historického vývoja a miery ich štandardizácie dostaneme dve skupiny jazykov. Jednu tvoria štandardné spisovné jazyky používané na území Slovenskej republiky ako menšinové jazyky. Druhú skupinu tvoria staré jazyky dnes používané iba v rámci týchto menšín v jednotlivých krajinách Európy, pričom sú v každej z nich deklarované ako menšinové jazyky. V prípade niektorých z nich (rusínsky a chorvátsky) ide aj o staroslovanské jazyky, ktoré sa v tejto forme zachovali dlhé storočia ako odkaz prechodu týchto staro-slovanských národov z pohanstva na kresťanstvo. Ochrane týchto ohrozených jazykov a ich uchovaniu by mala byť v budúcnosti venovaná zvýšená pozornosť, nakoľko ich stratu by nebolo možné vykompenzovať žiadnym z moderných slovanských spisovných jazykov a ich strata by bola trvalá a nevratná. Na prezentovanie možnej zvýšenej ochrany a podpory možno uviesť osobitný prístup k menšinovému jazyku Lužických Srbov v Nemecku, kde sa tomuto ohrozenému jazyku, ktorý je z rovnakej skupiny staroslovanských jazykov, venuje zvýšená pozornosť a ochrana. Rómsky jazyk je rovnako menšinovým jazykom, ktorý sa nepoužíva v žiadnej inej krajine ako štátny jazyk. V jeho prípade však momentálny vývoj demografickej štruktúry rómskej národnosti dočasne zabezpečuje jeho zachovanie na území Slovenska a v blízkej budúcnosti nehrozí jeho strata. Štandardizáciu rómskeho jazyka vyučovaného na školách si však podľa názoru niektorých príslušníkov táto menšina ešte úplne neosvojila a používa naďalej vo väčšej miere regionálne dialekty.

Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 612 zo 16. októbra 2013 k Návrhu obce Tešedíkovo o zmenu názvu obce na Pered

Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky bola v 2. polroku 2012 doručená žiadosť obce Tešedíkovo o zmenu názvu obce na Pered. O zmenu názvu obce požiadala obec na základe platného miestneho referenda vyhláseného obecným zastupiteľstvom s odôvodnením prinavrátenia k pôvodnému názvu obce.

Názov „Tešedíkovo“ bol obci Pered určený v roku 1948 Vyhláškou poverenika vnútra z 11. júna 1948 č. A-311/16-II/3-1948. V súčasnosti ide o zaužívaný názov, ktorý obec používa 65 rokov a je súčasťou celosvetovej databázy geografických údajov a mapových diel. V súčasnosti sa názov „Pered“ zachováva ako označenie obce v maďarskom jazyku v prílohe nariadenia vlády SR č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva v znení neskorších predpisov. Uvedenou možnosťou označenia obce v maďarskom jazyku je zachovaná možnosť obce označenia obce v jazyku menšiny v súlade so zákonom č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov.

Zásadné výhrady k zmene názvu obce Tešedíkovo na „Pered“ mala Stála názvoslovná subkomisia Terminologickej komisie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „subkomisia“), ktorá vyjadrila nesúhlas so zmenou názvu, pretože by došlo k porušeniu § 1a ods. 1 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení a § 3a zákona č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku. Zákon o obecnom zriadení v § 1a ods. 1 ustanovuje, že názov obce sa uvádza v štátnom jazyku a podľa § 3a zákona č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku sa v štátnom jazyku uvádzajú názvy obcí a ich častí. Ústava Slovenskej republiky v čl. 6 ustanovuje, že na území Slovenskej republiky je štátnym jazykom slovenský jazyk. Stanovisko Stálej subkomisie bolo odsúhlasené Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky, ktoré taktiež neodporučilo zmenu názvu obce Tešedíkovo na Pered a poukázalo na skutočnosť, že oficiálne názvy obcí nachádzajúcich sa na území Slovenskej republiky sa určujú výlučne v štátnom jazyku pri súčasnom rešpektovaní spisovnej normy slovenského jazyka.

Zmeniť názov obce môže vláda Slovenskej republiky len so súhlasom obce na základe splnenia zákonných podmienok. Podľa § 1a ods. 2 zákona o obecnom zriadení názov obce mení vláda Slovenskej republiky nariadením. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky je povinné predložiť žiadosť obce o zmenu názvu obce na rozhodnutie vláde Slovenskej republiky. Na základe zákona o obecnom zriadení Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky predložilo na rokovanie vlády Slovenskej republiky dňa 16. októbra 2013 návrh na prijatie uznesenia vlády Slovenskej republiky na základe návrhu obce Tešedíkovo o zmenu názvu obce na Pered. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky odporučilo vláde Slovenskej republiky vysloviť nesúhlas s návrhom obce Tešedíkovo o zmenu názvu obce na Pered. Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 612/2013 zo 16. októbra 2013 k Návrhu obce Tešedíkovo o zmenu názvu obce na Pered vyjadrila nesúhlas so zmenou názvu obce Tešedíkovo na Pered.

Na XI. zasadnutí VNMES 12. novembra 2013 členovia VNMES za maďarskú národnostnú menšinu predložili v bode Rôzne „Stanovisko členov výboru za maďarskú národnostnú menšinu k uzneseniu vlády č. 612/2013“. V predmetnom stanovisku navrhli výboru vyjadriť znepokojenie nad uznesením vlády č. 612/2013 s odôvodnením, že mnoho obcí na Slovensku má názov v inom ako slovenskom jazyku, resp. nejasného pôvodu, napriek tomu sú zahrnuté v kodifikovanej podobe štátneho jazyka a preto považujú rozhodnutie vlády SR za diskriminačné. Predmetné stanovisko VNMES neprerokoval vzhľadom na neprítomnosť predkladateľov.

Predmetnou témou sa zaoberala rada vlády na svojom 11. zasadnutí 20. novembra 2013 a to na základe návrhu člena rady vlády Kálmána Petőcza. Po diskusii predkladateľ stiahol materiál z rokovania rady vlády.

Záver

Predložená Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2013 sa sústreďuje v nadväznosti na správu za rok 2012 na zmapovanie zmien, ktoré sa v danej oblasti uskutočnili v sledovanom období (v odôvodnených prípadoch aj pred a po ňom) a poskytuje aktuálne údaje, informácie a hodnotenia týkajúce sa kľúčových oblastí súvisiacich s postavením a právami príslušníkov národnostných menšín.

K najvýznamnejším zmenám vo vnútroštátnej právnej úprave ochrany a podpory práv osôb patriacich k národnostným menšinám v uplynulom období patrí novela antidiskriminačného zákona predovšetkým v súvislosti s dočasnými vyrovnávacími opatreniami, ako aj novela školského zákona, ktorá sa týka maximálneho a minimálneho počtu žiakov v triedach základných škôl a stredných škôl.

Správa poskytuje informácie o príprave časti Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike týkajúcej sa práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám. Cieľom stratégie je celkové zlepšenie podmienok pre presadzovanie a uplatňovanie ľudských práv na Slovensku v danej oblasti.

Samostatná časť správy sa venuje pokračujúcej intenzívnej spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky pri vedení dialógu s medzinárodnými monitorovacími mechanizmami relevantnými v oblasti ochrany práv príslušníkov národnostných menšín, resp. ochrany regionálnych alebo menšinových jazykov za uplynulé obdobie.

Oblasti participácie, teda účasti príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných a mechanizmoch spolurozhodovania o veciach, ktoré sa týkajú príslušníkov národnostných menšín, je venovaná samostatná časť správy. Osobitná pozornosť je v správe venovaná činnosti Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny, ktorý je platformou participácie a spoločným konzultačným orgánom národnostných menšín. Výsledkom tohto pôsobenia je napríklad konsenzus dosiahnutý pri zavedení pravidiel alokácie finančných prostriedkov v rámci programu KNM, ktorý zohľadňuje pri prepočítavaní výšky alokácie pre jednotlivé národnostné menšiny viaceré kritériá a nateraz sa javí ako zavedenie transparentného a spravodlivého rozdeľovania prostriedkov na podporu jednotlivých národnostných menšín.

Materiál mapuje aj oblasť podpory kultúry národnostných menšín a výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín, podávajúc informácie s akcentom na programy a projekty, ktoré smerujú k skvalitneniu týchto oblastí. Správa poskytuje informácie týkajúce sa aplikačnej praxe zákona o používaní jazykov národnostných menšín.

Ambíciou tejto správy je podať stručný a objektívny obraz o postavení príslušníkov národnostných menšín žijúcich v Slovenskej republike so zreteľom na vývoj v danej oblasti v sledovanom období.

Zoznam príloh

1. Prehľad činnosti profesionálnych národnostných divadiel a umeleckých súborov
2. Aktivity samosprávnych krajov v oblasti podpory národnostných menšín
3. Prehľad činnosti múzeí národnostných menšín
4. Vybrané údaje podľa právnej formy žiadateľa
5. Vybrané údaje podľa sídla žiadateľa
6. Členenie programu KNM 2013
7. Vybrané údaje podľa oblastí programu KNM 2013
8. Matematický model výpočtu finančných zdrojov pre národnostnú menšinu